

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Rozvojová pomoc EU plynoucí do nejchudších zemí Asie
EU Development Aid Flowing to the Poorest Countries in Asia

Student: Radka Příbylová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Kateřina Dvoroková, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student: **Radka Příbylová**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6210R004 Eurospráva**
Specializace: **00 Eurospráva**
Téma: **Rozvojová pomoc EU plynoucí do nejchudších zemí Asie**
EU Development Aid Flowing to the Poorest Countries in Asia

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretická východiska a typologie rozvojové pomoci
3. Vybrané problémy nejméně rozvinutých zemí Asie
4. Formy a účinky rozvojové pomoci Evropské unie Asii
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. *Rozvojová ekonomika*. Praha: Oeconomica, 2009. 346 s. ISBN 978-80-245-1515-1.

ADAMCOVÁ, Lenka et al. *Úvod do rozvojových studií*. Praha: Oeconomica, 2006. 297 s. ISBN 80-245-1057-X.

HOUT, Will. *EU Development Policy and Poverty Reduction: Enhancing effectiveness*. Hampshire: Ashgate Publishing, 2007. 225 s. ISBN 978-0-7546-4895-6.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

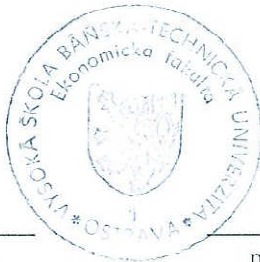
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Kateřina Dvoroková**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1, 6 a 7, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě, dne 11. 5. 2012

.....

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí, Ing. Kateřině Dvorokové, Ph.D., za cenné rady a připomínky týkající se tématu bakalářské práce.

OBSAH

1	Úvod.....	5
2	Teoretická východiska a typologie rozvojové pomoci	6
2.1	Vymezení pojmů týkající se rozvojové pomoci	6
2.2	Motivy pro poskytování rozvojové pomoci.....	7
2.3	Hlavní poskytovatelé rozvojové pomoci	9
2.4	Rozvojová politika EU	11
2.4.1	Vývoj cílů rozvojové spolupráce EU.....	11
2.4.2	Rozvojové cíle tisíciletí	13
2.4.3	Vývoj vztahů EU k rozvojovým zemím	14
2.5	EU a Asie.....	15
2.6	Nástroje rozvojové spolupráce EU	17
2.6.1	Nástroj pro stabilitu (IS)	17
2.6.2	Nástroj pro rozvojovou spolupráci	18
2.6.3	Nástroj pro humanitární pomoc	18
2.7	Financování rozvojové politiky EU.....	19
2.8	Konkrétní rozvojová spolupráce.....	19
2.9	Dílčí shrnutí	20
3	Vybrané problémy nejméně rozvinutých zemí Asie.....	22
3.1	Informace o Asii	22
3.2	Asijské regiony	23
3.3	Index lidského rozvoje.....	24
3.3.1	Svět podle indexu lidského rozvoje.....	27
3.3.2	Asie podle indexu lidského rozvoje.....	28
3.4	Afghánistán.....	28
3.4.1	Historický vývoj	29
3.4.2	Obyvatelstvo	30
3.4.3	Ekonomika státu	30
3.5	Nepál.....	31
3.5.1	Historický vývoj	32
3.5.2	Obyvatelstvo	32
3.5.3	Ekonomika Nepálu	33
3.6	Jemen	34

3.6.1	Historický vývoj a nynější politická situace	35
3.6.2	Obyvatelstvo	36
3.6.3	Ekonomika Jemenu	36
3.7	Dílčí shrnutí	37
4	Formy a účinky rozvojové pomoci Evropské unie Asii.....	39
4.1	Pomoc plynoucí do Afghánistánu.....	39
4.2	Účinnost pomoci plynoucí do Afghánistánu	42
4.2.1	Infrastruktura, rozvoj venkova, zemědělství.....	44
4.2.2	Zdraví a sociální ochrana	44
4.2.3	Negativní postoj k rozvojové pomoci	45
4.3	Pomoc plynoucí do Nepálu.....	47
4.4	Účinnost pomoci plynoucí do Nepálu	49
4.5	Pomoc plynoucí do Jemenu	51
4.6	Účinnost pomoci plynoucí do Jemenu.....	52
4.7	Účinnost rozvojové pomoci	54
4.8	Dílčí shrnutí	57
5	Závěr	59
	Seznam použité literatury	61
	Seznam zkratk.....	66
	Prohlášení o využití bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 ÚVOD

Chudoba je v dnešní době považována za vážný globální problém a potřeba ji řešit je v podvědomí každého člověka. Rozvojovou pomocí se v dnešní době zabývá nejen většina vlád vyspělých států, ale také nejrůznější nevládní organizace a nadace, a v neposlední řadě také jednotliví lidé. Rozvojová spolupráce tedy nabývá řady podob. S postupem času se rozšiřovala a dnes plyne tato pomoc do převážné většiny rozvojových zemí.

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení účinnosti rozvojové pomoci plynoucí z Evropské unie do vybraných rozvojových zemí převážně v referenčním období 2007 – 2013. Na základě analýzy informací poskytnutých Evropskou komisí¹ představit konkrétní formy rozvojové pomoci a s využitím statistického zkoumání časových řad u vybraných ukazatelů, kterými jsou poměr obyvatel žijících pod hranicí chudoby, míra zahraničního zadlužení a množství obyvatel zapsaných do primárního stupně vzdělávání, posoudit, zda má rozvojová pomoc ve vybraných zemích efekt, popřípadě jaké rušivé elementy tuto pomoc znehodnocují. Statistická data budou čerpána převážně z databáze Světové banky².

První kapitola bude věnována teoretickým poznatkům týkající se rozvojové pomoci. Budou vymezeny základní pojmy, motivy pro poskytování pomoci a hlavní poskytovatelé rozvojové pomoci. Další část této kapitoly bude zaměřena na rozvojovou pomoc Evropské unie, jaké jsou cíle této politiky, jaké užívá nástroje, jakým způsobem je pomoc financována a bude popsán vývoj vztahů EU k rozvojovým zemím a vývoj vztahů EU a Asie.

Druhá kapitola této práce bude zaměřena Asijský kontinent. Nejprve budou charakterizovány jednotlivé asijské regiony, po té bude popsána problematika Indexu lidského rozvoje. V souvislosti s tímto ukazatelem budou vybrány tři konkrétní země, na které bude zaměřena pozornost. Tyto státy budou charakterizovány z hlediska geografie, demografie a bude popsána jejich politická a ekonomická situace se zaměřením na hlavní problémy.

Konkrétními formami rozvojové pomoci, které plynou do třech vybraných asijských zemí z Evropské unie, se bude zabývat třetí kapitola. Budou uvedeny příklady rozvojových programů a projektů a za pomoci statistik, které zveřejňuje vybraná mezinárodní organizace, pak bude zhodnoceno, jak je rozvojová pomoc v těchto zemích účinná a jaké negativní faktory tuto pomoc ovlivňují.

---

¹ EUROPEAN COMMISSION. *EuropeAid* [on-line]. 2012 [7. 5. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm

² WORLD BANK [online]. 2012 [7. 5. 2012]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A TYPOLOGIE ROZVOJOVÉ POMOCI

Rozvojové země neustále prohlubují svoji zaostalost, která je spojena s přírůstkem populace, chudobou, podvýživou, negramotností a zhoršováním životního prostředí. Za jeden z prostředků, kterými lze předcházet těmto problémům, bývá považována rozvojová pomoc.

Rozvojová pomoc je jedním z prvků globálního ekonomického systému a je nedílnou součástí rozvoje mnoha rozvojových zemí. Zkušenosti poskytovatelé rozvojové pomoci, jakými jsou země OECD, specializované agentury OSN, Světová banka či Evropská unie, jsou přesvědčeni, že rozvojová pomoc by měla zaujímat pouze doplňující místo vedle vlastního úsilí rozvojových zemí o trvale udržitelný růst a rozvoj.

2.1 Vymezení pojmů týkající se rozvojové pomoci

Rozvojová pomoc (ODA – Official Development Aid) je obvykle definována jako tok kapitálu veřejných financí ve formě půjček nebo grantů do jiných zemí, přičemž je tento kapitál podmíněn zvýhodněnými podmínkami pro příjemce (např. výhodnější úroková míra a doba splatnosti) a neměl by mít komerční určení³.

Od rozvojové pomoci odlišujeme pojem rozvojová spolupráce. Někdy jsou však oba termíny užívány jako synonyma.

Rozvojová spolupráce je vnímána jako obecná forma spolupráce mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, která směřuje k podpoře trvale udržitelného rozvoje v rozvojových zemích. V tomto pojetí rozvojové spolupráce pak rozvojová pomoc představuje jeden z jejích nástrojů.

Je třeba zmínit také rozdíl mezi **rozvojovou a humanitární pomocí**. Zatímco pod pojmem rozvojová pomoc můžeme obecně chápat jakoukoliv pomoc, která je koncipována s určitým dlouhodobým záměrem, např. do oblasti sociální a ekonomické infrastruktury, humanitární pomoc je poskytována jako reakce na mimořádné události, které většinou nelze předvídat, a je zpravidla krátkodobá. Jedná se například o zajištění základních lidských potřeb formou dodání vody, jídla, přístřeší, poskytnutí hygienické a zdravotnické pomoci apod.

---

³ ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. *Rozvojová ekonomika*. Praha: Oeconomica, 2009. 346 s. ISBN 978-80-245-1515-1.

Z hlediska poskytovatele pomoci je dále možné dělit rozvojovou pomoc na pomoc **vládní** nebo **soukromou**. Vládní pomoc využívá prostředků veřejných rozpočtů a soukromá pomoc zahrnuje širokou škálu dárců, nadací a charitativních organizací, sdružujících dary právnických i fyzických osob. Můžeme ji také dělit také na **dvoustrannou**, kdy dárcovská země poskytuje pomoc druhé zemi přímo, a na **mnohostrannou**, kdy je podpora poskytována prostřednictvím mezinárodních organizací.

2.2 Motivy pro poskytování rozvojové pomoci

Podle všeobecného mínění je zastáván názor, že by měli pomáhat ti, kteří mohou těm, kteří to potřebují. Víra v to, že je dobré pomáhat slabším, jen utužuje předpoklad, že tato pomoc opravdu přináší pozitivní změny tam, kde se jí dostává. Ale realita je mnohdy jiná. Mnoho kritiků⁴ se shoduje na názoru, že poskytování rozvojové pomoci zatím nepřineslo skoro žádné výsledky. A to z toho důvodu, že je to většinou spjato s nějakými podmínkami. Posledních padesát let procházely motivy poskytování rozvojové pomoci významnými změnami a během této doby poskytly bohatší země chudším více než 1 bilion USD na rozvoj⁵.

Počátek rozvojové pomoci se datuje od 40. let 20. století, tedy od doby 2. světové války. Po válce se postupně rozpadaly koloniální soustavy a vytvářely se oblasti, kterým se říká rozvojový svět. Tyto nově vznikající státy měly nižší ekonomickou úroveň a odlišnou strukturu národního hospodářství, než tehdy průmyslově vyspělé státy. Převažoval zde zemědělský sektor a u některých zemí docházelo s dalším vývojem ke zhoršování ekonomické situace. Ve snaze překonat zaostalost těchto regionů se začaly rozvíjet programy zahraniční pomoci na bilaterální i multilaterální úrovni.

Roku 1945 byly založeny Organizace spojených národů (**OSN**), Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (**OEEC**) a tím byla vyjádřena vůle k mezinárodní spolupráci. Charta OSN ztvárňuje úsilí lidí podporovat sociální rozvoj, usilovat o zvýšení životní úrovně lidí a také zapojení mezinárodního aparátu, aby podporoval ekonomický a sociální růst. Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci se v roce 1961

---

⁴ **Marxisté** zastávají názor, že rozvojová spolupráce je jen dalším nástrojem upevňování závislosti a ovládnutí chudých zemí bohatými. Podle **neoliberálních ekonomů** umožňuje rozvojová spolupráce růst vysoce neúčinných byrokratických aparátů. Tím v důsledku podporuje zkorumpované nedemokratické vůdce. Dalším negativním důsledkem je podle neoliberalů vytváření závislosti na penězích ze zahraničí.

⁵ KAŇÁKOVÁ, Naděžda. *Globální problémy*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2004. 153 s. ISBN 80-248-0681-9.

transformovala na Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (**OECD**)⁶. První instituce na světě, která poskytovala rozvojovou pomoc, byla **UNRRA** (United Nations Relief and Rehabilitation Administration), která byla založena roku 1943. Jejím cílem bylo pomáhat odstraňovat škody vzniklé v důsledku války. Roku 1947 byla zrušena usnesením Valného shromáždění OSN. Další významnou institucí v té době byla Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (**IBRD**), která poskytla první půjčku zdevastované Evropě. IBRD patří do skupiny světové banky. Byla založena v roce 1944 na konferenci v Bretton Woods. Usiluje o snižování chudoby v zemích se středními příjmy a úvěruschopných chudších zemích prostřednictvím půjček a garancí.

Dalším významným faktorem bylo odstartování realizace **Marshallova plánu** roku 1948 na obnovu Evropy. Během 4 let bylo Evropě poskytnuto téměř 13 mld. USD, většinou ve formě grantů. Tato pomoc prokázala velmi rychle značné výsledky. Roku 1960 vznikla Slupina rozvojové pomoci (**DAG**), která plnila roli fóra pro konzultace mezi dárci pomoci⁷.

Motivem k poskytování multilaterální pomoci byla tedy vůle spolupracovat na nadnárodní úrovni, a předejít tak konfliktům, jakým byla např. 2. světová válka. Od 60. let 20. století se začaly postupně formovat další instituce, které tuto pomoc nadále rozvíjely⁸.

V 90. letech 20. století začala plnit rozvojová pomoc další důležitou roli – pomoc při **ekonomické transformaci zemí**. Západní země poskytovaly značnou pomoc bývalým socialistickým zemím. Tato pomoc byla ale podmíněna ekonomickými změnami – přijetím pravidel volného trhu. Zaměřuje se také na budování kapacit a institucí, na vytvoření fungujícího právního prostředí, na podporu demokratických reforem atd. Této „transformační pomoci“ se dodnes dostává i dalším zemím, které procházely nebo stále prochází podobným vývojem, např. Laos, Vietnam, Kyrgyzstán nebo Ázerbájdžán. Motivem takové pomoci byla podpora ekonomické stabilizace v zemích, které jsou považovány za potenciální perspektivní trhy pro rozvíjení dalších vzájemných hospodářských vztahů.

---

⁶ OEEC byla mezivládní hospodářská organizace, která koordinovala rozdělování finanční pomoci tzv. Marshallova plánu (program na obnovu Evropy). Poté, co úkol splnila, byla přetransformována na OECD.

⁷ KAŇÁKOVÁ, Naděžda, ref. 5

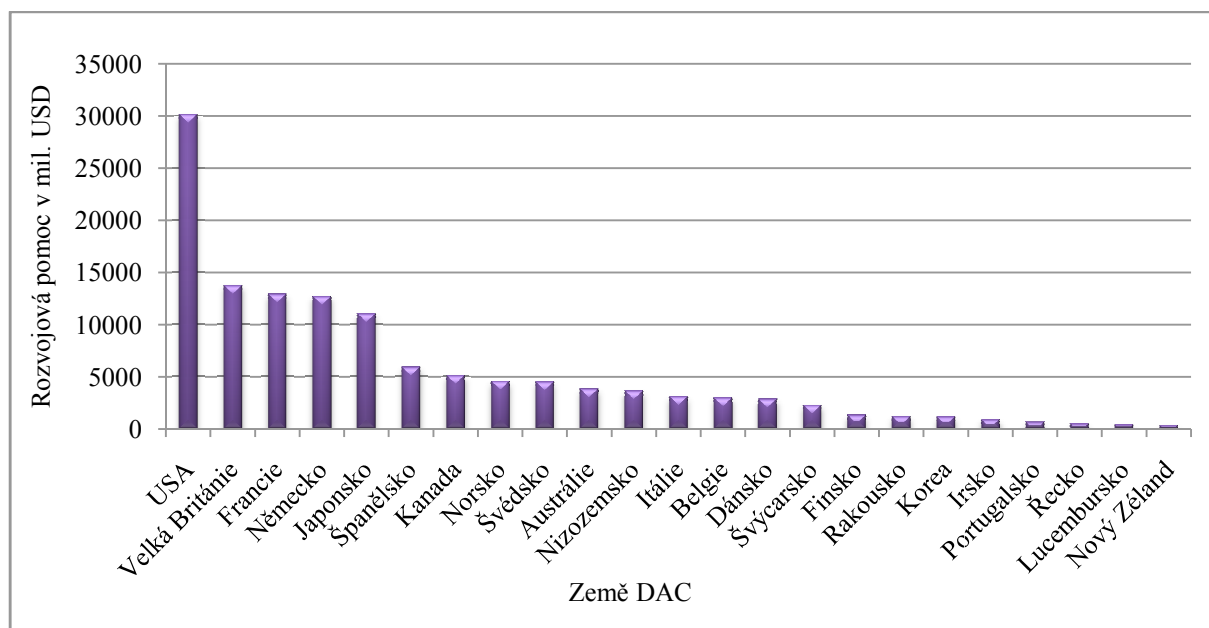
⁸ **Mezinárodní finanční korporace** (IFC – International Finance Corporation) – založena roku 1950, součást světové banky. Podporuje investice do soukromého sektoru v rozvojových zemích za účelem zlepšování tamních životních podmínek. **Meziamerická rozvojová banka** (IADB – Inter-American Development Bank) - založena roku 1959 s cílem urychlit ekonomický a sociální rozvoj Latinské Ameriky a Karibské oblasti. **Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj** (IFAD – International Fund for Agricultural Development) – jedna z agentur OSN, založen roku 1977, bojuje proti hladu a chudobě ve venkovských oblastech v rozvojových zemích a mnoho dalších institucí.

2.3 Hlavní poskytovatelé rozvojové pomoci

V současné době se rozvojová pomoc považuje za fenomén, který zasahuje do různých koutů světa a také za součást mezinárodních ekonomických vztahů. Každá země je dnes buď dárce pomoci, nebo jejím příjemcem. Hlavním zdrojem většiny finančních prostředků, které jsou určeny na rozvojovou pomoc, jsou vlády zemí. Většinu finančních prostředků určených pro tyto účely poskytují země OECD. Tyto země jsou největším poskytovatelem bilaterální pomoci na světě. V současné době je většina členských zemí OECD členem DAC (Development Assistance Committee) čili Výboru pro rozvojovou pomoc, který funguje jako koordinační orgán v rámci OECD. S jeho pomocí řeší OECD záležitosti, které se vztahují k pomoci rozvojovým zemím⁹.

Následující graf zobrazuje míru poskytnuté pomoci členů Výboru pro rozvojovou spolupráci v roce 2010. Výše čisté pomoci těchto zemí dosáhla 127,7 mld. USD, což představuje růst o 6,5 % oproti roku 2009.

Graf 2.1 Rozvojová pomoc zemí DAC v roce 2010

Zdroj: OECD (2010), vlastní zpracování

Z grafu č. 2. 1 je zřejmé, že v absolutním vyjádření byly největším dárce rozvojové pomoci Spojené státy, Velká Británie, Francie, Německo a Japonsko. Existují však velké rozdíly v množství poskytnuté pomoci, které jsou způsobeny rozdílnou velikostí jednotlivých

⁹ ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ, ref. 3

ekonomik, různou úrovní vztahů s rozvojovými zeměmi atd. O intenzitě zapojení do rozvojové pomoci mnohem lépe vypovídá podíl ODA na hrubém národním produktu. Z tohoto pohledu již řadu let vedou severské země, jako je Norsko (1,1 %), Švédsko (0,97 %), Dánsko (0,9 %), dále pak např. Lucembursko (1,09 %) a Nizozemí (0,81 %). Naopak ty státy, jejichž absolutní hodnota ODA je nejvyšší, dosahují v tomto ukazateli výrazně nižších hodnot (Japonsko 0,22 %, USA 0,09 %). OSN doporučuje cílový stav poskytované zahraniční pomoci 0,7 % HDP dárcovské země¹⁰.

Je nezbytné zmínit, že ačkoli jsou USA považovány za dlouhodobě největšího poskytovatele rozvojové pomoci v absolutním vyjádření, nabízí se poněkud zajímavé srovnání této pomoci s náklady na zbrojení. Zatímco byl v roce 2010 výdaj amerického federálního rozpočtu na obranu 698 mld. USD, což tvořilo 4,7 % amerického HDP, poskytnutá pomoc rozvojovým zemím dosahovala částky okolo 25 mld. USD, což je asi 0,16 % HDP. Spojené státy dlouhodobě drží kolem 40 % veškerých světových výdajů na zbrojení. Značná část těchto prostředků je věnována na výzkum nových technologií, avšak většina jde na velké operace (Afghánistán, Irák) a logistický systém armády¹¹.

V poslední době poskytují významné objemy rozvojové pomoci také vlády zemí mimo OECD. Nejvýznamnější z nich jsou z Číny, Indie, Jižní Koreje a dalších. Dalšími významnými dárci rozvojové pomoci jsou soukromé subjekty a jednotlivci. Jedná se o soukromé nadace a fondy. Nejznámější z nich jsou např. Nadace Melindy a Billa Gatesových, Open Fund Society G. Sorose, Nadace N. Mandely nebo Nadace B. Clintona. Tyto nadace ročně vynaloží pomoc v objemu několika miliard USD.

Dostupné mezinárodní statistiky podchycují pouze objemy pomoci, které „oficiálně“ směřují do rozvojových zemí. Je velice obtížné zachytit objemy, které tam směřují od soukromých dárců a také kolik prostředků získávají jednotlivci v rozvojových zemích. Existuje řada programů spolupráce (v ČR nejznámější např. Adopce na dálku), kdy jednotlivci posílají finanční prostředky jednotlivcům v rozvojových zemích. Tato forma spolupráce je považována za jednu z nejefektivnějších, ale je velice obtížné ji celosvětově kvantifikovat¹².

---

¹⁰ OECD. *Development aid reaches an historic high in 2010* [on-line]. OECD [16. 11. 2011]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/35/0,3746,en_2649_34447_47515235_1_1_1_1,00.html

¹¹ JANDA, Jakub. *USA jako aktér nových globálních závodů ve zbrojení* [on-line]. 2012 [24. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.jakubjanda.com/2012/04/usa-jako-akter-novych-globalnich-zavodu.html>

¹² ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ, ref. 3

2.4 Rozvojová politika EU

Rozvojová politika EU představuje největší program rozvojové pomoci na světě. Tato politika pouze doplňuje rozvojové programy členských států. Ale i přesto na ni věnuje EU cca 8 mld. EUR ročně. Už odedávna byla rozvojová pomoc součástí vnějších aktivit Společenství, zejména ve vztahu s bývalými koloniemi některých členských států. Právní základ má rozvojová politika ale až ve Smlouvě o EU. Rozvojová spolupráce má sdílené pravomoci. Členské státy tak mohou poskytovat pomoc jednotlivě, kolektivně nebo společně se Společenstvím¹³.

2.4.1 Vývoj cílů rozvojové spolupráce EU

Institucionální rámec a politická orientace Společenství se od roku 2000 výrazně změnily. V tomto roce se Evropská Rada a Evropská komise dohodly na společném prohlášení o rozvojové politice. To lze interpretovat jako první krok toho, aby politiky ES byly více v souladu s orientací mezinárodní rozvojové spolupráce. Společné prohlášení Rady a Komise se zaměřuje na snižování chudoby jako na hlavní cíl rozvojové spolupráce a je diskutováno o zaměření se na omezený počet oblastí. Nejdříve je nutno přesně vymezit priority a po té vypracovat příslušné strategie, tzn. maximalizovat dopad rozvojové politiky EU. Bylo uvedeno šest problémových oblastí, zejména tam, kde rozvojová pomoc Společenství bude mít vyšší hodnotu¹⁴:

- vztah mezi obchodem a rozvojem,
- regionální integrace a spolupráce,
- podpora makroekonomické politiky a prosazování spravedlivého přístupu k sociálním službám,
- doprava,
- bezpečnost potravin a udržitelný rozvoj venkova,
- budování institucionálních kapacit.

Za účelem provádění rozvojové politiky financované z rozpočtu EU a Evropského rozvojového fondu vytvořila Evropská Komise Úřad pro rozvoj a spolupráci (EuropeAid), který zahájil svoji činnost v lednu 2000. Sloužil jako most mezi dvěma generálními ředitelstvími – Generální ředitelství pro rozvoj a Generální ředitelství pro vnější vztahy.

---

¹³ SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2007. 318 s. ISBN 978-80-7201-653-2.

¹⁴ HOUT, Will. *EU Development Policy and Poverty Reduction: Enhancing effectiveness*. 1.vyd. Ashgate: Publishing, 2007. 225 s. ISBN 978-0-7546-4895-6.

V roce 2005 se Evropská Rada, Komise a Parlament dohodli na společném prohlášení nazvaném „Evropský konsenzus o rozvoji“. Může být interpretován jako druhý pokus po prohlášení Rady a Komise z roku 2000 o integraci hlavních prvků mnohostranného přístupu k otázkám vývoje rozvojové politiky. Evropský konsenzus znovu zdůraznil, že hlavním rámcovým cílem rozvojové politiky EU je vymýcení chudoby v rámci udržitelného rozvoje, včetně plnění rozvojových cílů tisíciletí (viz následující podkapitola). Pro větší efektivnost byl konsenzus rozdělen do tří operačních prvků: první vyžadoval zvýšení výdajů členských států na rozvojovou pomoc na 0,7 % HND do roku 2015. Druhý vyžadoval zvýšení účinnosti pomoci a třetí zdůrazňoval principy koordinace a harmonizace uspořádání zahraniční pomoci.

Podle Evropské Rady, Evropské Komise a Evropského parlamentu by se měla rozvojová pomoc soustředit pouze na určitý soubor činností, což přinese více užitku, než soustředění se na široký okruh odvětví. Činnosti Společenství mají komparativní výhody v těchto oblastech¹⁵:

- obchod a regionální integrace,
- životní prostředí a udržitelné řízení přírodních zdrojů,
- infrastruktura, komunikace a doprava,
- rozvoj venkova, územní plánování, zemědělství a zajišťování potravin,
- veřejná správa, demokracie, lidská práva,
- sociální soudržnost a zaměstnanost a další.

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské Unie z roku 2006 stanoví, že „*hlavním cílem politiky Unie v této oblasti je snížení a výhledově i vymýcení chudoby*“. Smlouva dále udává, že „*politika rozvojové spolupráce Unie a politika, kterou v této oblasti vedou členské státy, se navzájem doplňují a posilují*“¹⁶.

---

¹⁵ Hout, Will, ref. 14

¹⁶ Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: *Ústřední věstník C* 83. 30. 3. 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm#founding>

2.4.2 Rozvojové cíle tisíciletí

Rozvojová politika Evropské unie vychází z rozvojových cílů tisíciletí. Světoví představitelé 191 členských států OSN schválili na Summitu tisíciletí v roce 2000 Deklaraci tisíciletí, v níž se zavázali splnit těchto osm rozvojových cílů do roku 2015¹⁷:

1. **Odstranit extrémní chudobu a hlad:** o polovinu snížit množství extrémně chudých lidí (žijících z prostředků, které se rovnají, nebo jsou nižší než jeden USD/den); snížit na polovinu podíl lidí, kteří trpí hladem.
2. **Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny:** zajistit, aby všechny děti absolvovaly plné základní vzdělání.
3. **Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen:** do roku 2005 odstranit rozdíly v přístupu mužů a žen ke vzdělání a do roku 2015 dosáhnout téhož na všech úrovních vzdělání.
4. **Omezit dětskou úmrtnost:** snížit na jednu třetinu míru úmrtnosti dětí mladších 5 let.
5. **Zlepšit zdraví matek:** snížit na jednu čtvrtinu míru úmrtnosti matek.
6. **Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem:** zarazit šíření HIV/AIDS a snižovat procento nově nakažených; zarazit šíření malárie a dalších závažných chorob a snížit míru jejich výskytu.
7. **Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí:** zapojit principy trvale udržitelného rozvoje do národních politik a programů; zvrátit postup ubývání přírodních zdrojů; snížit na polovinu podíl lidí, kteří nemají trvalý přístup k nezávadné pitné vodě; do roku 2020 dosáhnout výrazného zlepšení životních podmínek alespoň 100 milionů lidí, kteří žijí v chudinských předměstích velkoměst (slumech).
8. **Vytvořit globální partnerství pro rozvoj:** rozvíjet otevřený obchodní a finanční systém založený na pravidlech, zajistit jeho předvídatelnost a nediskriminační charakter; zabývat se otázkou zvláštních potřeb nejméně rozvinutých zemí. To zahrnuje odstranění cel a kvót pro jejich export, rozsáhlé oddlužení vysoce zadlužených zemí a navýšení rozvojové pomoci zemím, které prokázaly svou odhodlanost řešit problém chudoby; zabývat se zvláštními potřebami vnitrozemských a malých ostrovních rozvojových zemí; prostřednictvím opatření na úrovni států i na mezinárodní úrovni komplexně přistupovat k problémům zadlužených zemí a vytvořit dlouhodobou perspektivu jejich řešení; ve spolupráci s rozvojovými zeměmi

---

¹⁷ OSN. *Informační centrum OSN v Praze: Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2005 [21. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>

vytvořit solidní pracovní příležitosti pro mladé; ve spolupráci s farmaceutickými společnostmi zajistit dostupnost základních léků v rozvojových zemích; ve spolupráci se soukromým sektorem zajistit, aby všichni lidé mohli využívat přínosů nových technologií, zejména technologií informačních a komunikačních.

Během vrcholného summitu v roce 2000 se Evropská unie přihlásila k plnění těchto cílů a přijala konkrétní závazky ve snaze dostat těchto cílů do roku 2015, stejně jako ostatní členové OSN. V průběhu této doby se Společenství a členské státy výrazně podílely na úsilí splnit tyto cíle a Evropská unie se tak stala nejdůležitějším dárce pomoci.

2.4.3 Vývoj vztahů EU k rozvojovým zemím¹⁸

Evropská unie, Japonsko a Spojené státy jsou největšími obchodními partnery rozvojových zemí. Země EU se na zahraničním obchodu zemí třetího světa podílí asi 25 % a má uzavřeny různé dohody o spolupráci s více než 120 rozvojovými zeměmi.

Evropská unie udržuje také úzké obchodní vztahy se 79 zeměmi ACP (Afrika, Karibská a Tichomořská oblast). Tyto země byly převážně koloniemi členských států EU a patří mezi nejchudší a nejméně rozvinuté země světa. To je důvod, proč se od 60. let, kdy proběhla dekolonizace, snaží EU vytvořit s těmito zeměmi systém nových vztahů.

Roku 1963 byla v Yaoundé podepsána Dohoda o přidružení afrických států a Madagaskaru k tehdejšímu EHS. Přidružilo se 18 zemí Afriky, mezi nimi např. Čad, Niger, Rwanda, Senegal, Somálsko a další. Okruh zemí byl později rozšířen o další země.

Smlouvy vymezovaly základní oblasti spolupráce ES s těmito zeměmi. Byl vytvořen prostor pro spolupráci v obchodní, finanční, technické sféře, která vedla k rozvoji výroby, investicím do sociální oblasti atd. Předpokládalo se postupné odstranění cel ze strany ES na výrobky, které pochází z těchto států. Později měla být cla na vybrané produkty zrušena.

V roce 1971 EU zavedla vůči těmto zemím tzv. všeobecný systém preferencí (GSP – Generalised System of Preferences). Podstatou tohoto systému je, že produkty, které jsou v něm obsaženy, mohou být ze zemí zahrnutých do GSP dováženy bezcelně na trh EU. Jedná se o hotové výrobky a polotovary, také vybrané druhy zemědělských produktů. Ze systému jsou vyloučeny textilní výrobky a na některé citlivé produkty jsou zavedeny kvóty. Tento

---

¹⁸ LIBIEDZIK, Marian a Michal TVRDOŇ. *Hospodářské politiky Evropských společenství – vznik, vývoj a současnost*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2007. 203 s. ISBN 978-80-7248-424-9.

systém je uplatňován především v obchodních vztazích vůči rozvojovým zemím Asie a Latinské Ameriky.

Roku 1975 byl zahájen další proces rozšiřování rozvojové spolupráce a to přijetím tzv. Loménské dohody. Obnovovaná v průběhu a revidovaná platila až do roku 2000. Týká se celé skupiny zemí ACP. Hlavním obsahem dohody je rozvojová pomoc, celní preference a specifické zacházení s výrobky, jež se zahrnují do zemědělské politiky. Týká se také neobchodních záležitostí, např. podpora rozvoje průmyslu, rozvoje služeb a soukromých malých a středních podniků v těchto oblastech. Poslední Loménská dohoda (IV) byla zaměřena na pozornost na zkvalitňování péče o životní prostředí v oblasti ACP.

Roku 2000 byla v Cotonou podepsána smlouva o partnerství mezi EU a zeměmi ACP, v platnost vešla roku 2003. Zakládá nový přístup k těmto zemím a udává tak další stupeň ve vývoji vzájemných vztahů, kdy zůstávají zachovány hlavní předchozí nástroje (institute a finanční instrumenty). Za cíl je ve smlouvě kladena pomoc urychlit rozvoj ekonomický, sociální a kulturní v těchto zemích, vytvářet mír, bezpečnost a podporovat stabilní a demokratické prostředí.

V minulých letech nabývala politika rozvojové spolupráce celé řady různých forem a podob. Postupně Unie rozšiřovala uplatnění této politiky na širší a širší okruh zemí, dnes tak pokrývá převážnou většinu rozvojových zemí světa.

2.5 EU a Asie

Vztahy Evropské unie s Asií nejsou tak staré jako se zeměmi ACP. Až v roce 1994 byl vydán dokument, který nese název Směrem k nové asijské strategii. Definoval, že je nutné navázat hlubší spolupráci i se zeměmi Asie. Vztahy se postupně rozvíjely a dnes již má EU navázané vztahy se zeměmi, které jsou sdruženy v ASEAN¹⁹ (Brunej, Filipíny, Indonésie, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar, Singapur, Thajsko, Vietnam) a byl zahájen proces ASEM (Asia-Europe Meeting). V tomto procesu se pravidelně konají schůzky se zástupci Číny, Indie, Japonska a Jižní Koreje²⁰.

Evropská komise vydala v roce 2001 dokument, který blíže popisuje strategii EU vůči Asii. EU je v něm zavázána, že bude:

---

¹⁹ ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) – Sdružení států jihovýchodní Asie. Jedná se o regionální mezinárodní organizaci, která byla založena roku 1967.

²⁰ ADAMCOVÁ, Lenka, et al. *Úvod do rozvojových studií*. 1. vyd. VŠE Praha: Oeconomica, 2006. 297 s. ISBN 80-2451057-X.

- přispívat k šíření míru v oblasti,
- posilovat obchodní a investiční vztahy s Asií,
- pomáhat zemím v boji za snižování chudoby,
- přispívat k podpoře lidských práv, demokracie dobrého vládnutí.

V oblasti bilaterální rozvojové spolupráce podepsala EU dohody s mnoha asijskými zeměmi. Čtyři dohody o spolupráci uzavřela s Vietnamem (1995), Nepálem (1995), Kambodžou (1997) a Laosem (1997). Dále uzavřela tři dohody o spolupráci v oblasti rozvoje a obchodu s Čínou (1985), Macaem (1993) a Jižní Koreou (1996) a také čtyři dohody o spolupráci v oblasti rozvoje uzavřela s Indií (1993), Srí Lankou (1994), Bangladéšem (2000) a Pákistánem (2001). Nejdůležitějšími oblastmi spolupráce je rozvoj venkova, podpora přístupu k primární péči a k základnímu vzdělání, podpora obchodu a vzájemných investic.

Se zeměmi ASEAN podepsala Evropská unie smlouvu o spolupráci už v roce 1980. Byly v ní vymezeny hlavní body spolupráce: podpora boje proti terorismu, podpora lidských práv, demokracie, podpora budování práva, podpora obchodní výměny a investic a v případě nejméně rozvinutých zemí (LDC - Least Development Country) v Asii také podpora stabilního a udržitelného rozvoje.

Mezi státy EU a státy Asie představuje neformální proces politického dialogu ASEM. Schůzka představitelů států na ministerské úrovni se koná každé dva roky a projednávají témata, jako jsou zahraniční vztahy, finance, ekonomika, životní prostředí nebo věda a technologie. Roku 1997 proběhla v Asii finanční a měnová krize²¹, která zapříčinila vznik zvláštní rozpočtové linky pro státy Asie, která financuje několik programů. Jedná se o Asia Link (podpora rozvoje regionální ekonomické integrace), Asia Urbs (podpora snižování chudoby ve městech a s ní souvisejících problémů – životní prostředí, výstavba kanalizace atd.) nebo program Asia-Invest (podpora vzájemných investic).

Význam Asie a její pozice v rozvojové politice zemí EU stabilně narůstá. To je dáno především rostoucí ekonomickou silou této části světa a také velkým lidským potenciálem. Do budoucna lze očekávat, že počet programů bude i nadále významně narůstat, stejně jako objem finanční pomoci plynoucí do těchto oblastí²².

²¹ Vznikla v jihovýchodní Asii (Jižní Korea, Thajsko, Malajsie, Filipíny, Indonésie). Hlavní příčiny krize – deficit běžného účtu platební bilance, nadměrný příliv zahraničního kapitálu, slabý finanční sektor, silné propojení jednotlivých ekonomik.

²² ADAMCOVÁ, Lenka, et. al, ref. 20

2.6 Nástroje rozvojové spolupráce EU

Programů a nástrojů rozvojové spolupráce je celá řada. Existují dva základní nástroje, pomocí kterých je realizována rozvojová politika EU. Prvním z nich jsou regionální dohody, mezi které patří asociační dohody či dohody o regionální spolupráci. Druhým hlavním nástrojem jsou činnosti prováděné v celosvětovém měřítku, kam patří především Všeobecný systém celních preferencí (GSP).

V rámci finanční perspektivy 2007 – 2013 má EU k dispozici 9 nástrojů pro rozvojovou spolupráci, mezi které řadíme 5 horizontálních a 4 geografické programy²³.

Do horizontálních programů se řadí:

- nástroj pro stabilitu (IS),
- nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR),
- nástroj pro humanitární pomoc,
- nástroj pro makroekonomickou pomoc,
- nástroj pro jadernou bezpečnost.

Mezi geografické programy patří:

- integrovaný nástroj pro předvstupní pomoc (IPA),
- nástroj evropského sousedství a partnerství (ENPI),
- nástroj pro rozvojovou spolupráci (DCI),
- nástroj spolupráce s průmyslovými zeměmi (IC).

2.6.1 Nástroj pro stabilitu (IS)

Tento nástroj vstoupil v platnost v lednu 2007 a nahrazuje nástroje, které se zabývaly problematikou o drogách, o krizovém řízení atd. Jedná se o strategický nástroj, prostřednictvím kterého se řeší otázky globální bezpečnosti a příhraničních hrozeb. Jeho hlavním cílem je zajistit včasné, pružné a ucelené reakce zemí EU na krizi, které probíhají v třetích zemích.

Nástroj pro stabilitu uplatňuje jak krátkodobá, tak dlouhodobá opatření. Cílem *krátkodobých opatření* je předcházet konfliktům, podporovat politickou stabilitu a zajistit včasnou obnovu země po přírodní katastrofě. Cílem *dlouhodobých opatření* je podpora

---

²³ PLŠKOVÁ, Petra. *Rozvojová spolupráce a pomoc EU a země Afriky*. Ostrava 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra evropské integrace.

demokratických státních institucí, propagace nezávislých médií, poskytování pomoci obětem nezákonného používání zbraní atd.

Pro období 2007 – 2013 bylo pro tento nástroj vyčleněno 2,063 mld. EUR. Největší objem prostředků je k dispozici pro krátkodobá opatření (72 %). Zbytek je rozdělen mezi opatření dlouhodobého charakteru (23 %) a administrativní výdaje (5 %).

2.6.2 Nástroj pro rozvojovou spolupráci

V lednu 2007 byl zřízen nástroj pro rozvojovou spolupráci (Development and Cooperation Instrument – DCI) a nahradil tak mnoho geografických a tematických nástrojů. Zahrnuje tři důležité programy:

Prvními jsou *zeměpisné programy*, které podporují spolupráci s 47 rozvojovými zeměmi Asie, Latinské Ameriky a Jižní Afriky. Tyto programy podporují spolupráci např. v oblasti snižování chudoby, dosažení rozvojových cílů tisíciletí, uspokojování základních potřeb obyvatelstva, zajišťování potravin, fungování veřejné správy, demokracie, lidská práva a další.

Druhá skupina zahrnuje *tematické programy*, které zabezpečují činnost např. v oblasti investic do lidí, životního prostředí, nestátních subjektů, bezpečnosti potravin, migrace a azylu.

Třetí skupina programů zahrnuje *doprovodná opatření* pro 18 zemí ACP.

V období 2007 – 2013 je DCI přiděleno 16,9 mld. EUR. 60 % mají k dispozici geografické programy, 33 % tematické a 7 % je určeno pro země ACP.

2.6.3 Nástroj pro humanitární pomoc

Hlavní cíl tohoto nástroje spočívá v okamžitém zajištění finančních prostředků na pomoc obětem ozbrojených konfliktů nebo přírodních katastrof. Humanitární pomoc se dělí na tři oblasti – *okamžitá pomoc* (hotovost na nákup léků, potravin, přístřešků atd.), *potravinová pomoc* (pravidelné dodávky potravin do regionů, které jsou zasaženy hladomorem nebo suchem, okamžitá pomoc při způsobené katastrofě, kdy dojde k náhlému nedostatku potravin) a *pomoc uprchlíkům z oblastí zasažených konfliktem či přírodní katastrofou a osobám, jejichž země či region je postižen válkou* (pomoc při překonávání kritického období, jako je návrat do rodné země, usazení v dané zemi).

Tento nástroj má ze strany EU krátkodobý charakter, neměl by tedy přesahovat dobu šesti měsíců. I přesto pomoc trvá tak dlouho, než je situace pod kontrolou. Největší podíl humanitární pomoci míří v současnosti do Afriky, Asie či na Blízký Východ.

2.7 Financování rozvojové politiky EU

Financování rozvojové politiky je kryto více zdroji. Část prostředků plyne z rozpočtu Unie a část ze zdrojů Evropského rozvojového fondu (EDF – European Development Fund).

Rozpočet EU slouží jako stěžejní nástroj financování mnoha programů rozvojové spolupráce, která se týká všech rozvojových zemí. Z rozpočtu plyne cca 5,7 % výdajů na rozvoj spolupráce s třetími zeměmi, zejm. s rozvojovými. Velká částka je vynakládána také na předvstupní pomoc a pomoc v rámci tzv. sousedské politiky. Pro rok 2011 je vyčleněno 8,8 mld. EUR z rozpočtu na kapitolu „EU jako globální hráč“. Ta zahrnuje předvstupní pomoc (1,8 mld. EUR), evropské sousedství (1,8 mld. EUR), rozvojovou spolupráci (2,6 mld. EUR), humanitární pomoc (0,8 mld. EUR), demokracii a lidská práva (0,2 mld. EUR), společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (0,3 mld. EUR) a nástroj stability (0,3 mld. EUR)²⁴.

Evropský rozvojový fond je důležitým nástrojem pro financování rozvojové spolupráce se zeměmi ACP. Stojí mimo rozpočet EU, takže jeho příjmy tvoří příspěvky členských států. První EDF byl vytvořen roku 1957 a dodnes bylo vytvořeno již 10 těchto fondů. S každou další podepsanou smlouvou se státy ACP vznikl další EDF. Desátý EDF (z roku 2008) se týká období 2008-2013 a má k dispozici rozpočet ve výši 22,682 mld. EUR. Zemím ACP je pak přidělena část ve výši 21,966 mld. EUR, 286 mil. EUR jde do Zámorských zemí a území a 430 mil. EUR získá Evropská komise na podpůrné výdaje spojené s realizací EDF²⁵.

2.8 Konkrétní rozvojová spolupráce

Rozvojová politika se realizuje na základě programů a jednotlivých projektů, které vznikají v třetích zemích podle konkrétních potřeb těchto států. Svoboda (2007) uvádí způsoby aplikace rozvojové politiky EU, která zahrnuje:

---

²⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Rozpočet EU na rok 2011 v číslech* [on-line]. 2011 [22. 11. 2011]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2011/budget_folder/budget_2011_cs.pdf

²⁵ EUROPA. *Evropský rozvojový fond (ERF)* [on-line]. Europa [22. 11. 2011]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/r12102_cs.htm

- všeobecný systém preferencí: asi 40 % importu EU pochází z rozvojových zemí, 2/3 afrických vývozů směřují do EU, 1/4 do USA;
- podporu investic: např. program European Communities Investment Parties na podporu spolupráce s rozvojovými zeměmi Asie, Latinské Ameriky a Středozeří;
- ochranu životního prostředí: např. díky summitu Země (1992 Rio de Janeiro) se vyčlenilo 20 mil. ECU na ochranu životního prostředí v rozvojových zemích a 50 mil. ECU na tropické pralesy;
- boj proti drogám;
- boj proti AIDS: 60 % těchto prostředků směřuje do Afriky, kde je největší výskyt osob nakažených tímto virem;
- potravinovou pomoc: v rámci Světového potravinového programu. Tato pomoc má formu standardní pomoci a částečně také formu pomoci v naléhavé nouzi;
- pomoc uprchlíkům;
- humanitární pomoc: odstraňování následků mimořádných událostí, jde o pomoc nad rámec potravinové pomoci;
- finanční pomoc: úvěry a garance a další²⁶.

Z Evropské unie, jakožto největšího světového poskytovatele rozvojové pomoci, plyne 55 % světových prostředků, které jsou určeny na rozvoj zemí, které pomoc potřebují. Jednu pětinu z poskytovaných peněz řídí Evropská komise, zbytek spravují členské země.

2.9 Dílčí shrnutí

V dnešní době představuje rozvojová spolupráce jakýsi fenomén, který může být považován za důležitou součást světového hospodářství. Měla by reagovat na ty nejtrýznivější problémy rozvojových zemí. Ne vždy se ale setkáme s příznivými účinky rozvojové pomoci. Země, do kterých tato pomoc plyne, se stávají čím dál více závislými na pomoci z vyspělých zemí. Proto je důležité, aby se třetí země naučily využívat své vlastní zdroje za pomoci rozvojových politik k vybudování vlastního potenciálu a rozvoje.

Evropská unie se proto v rámci své rozvojové politiky snaží posílit odpovědnost rozvojových zemí a odstranit příčiny zranitelnosti, mezi které patří např. nedostatek pitné vody, nedostatečné zásobování potravinami, nedostatečný přístup k sociálním službám,

---

²⁶ SVOBODA, Pavel, ref. 13

ke vzdělání, k infrastruktuře a v neposlední řadě také nedostatečná zdravotní péče a přístup k lékům. EU se rovněž snaží podporovat všemožné strategie, které souvisejí s odstraňováním chudoby vlastními silami rozvojových zemí a upevňovat tak jejich demokracii. Rovněž usiluje o podporu a rozšíření institucionálního rámce a legislativy v souvislosti s dodržováním lidských práv a rovnosti mužů a žen.

Tyto výrazné problémy a mnoho dalších se zavázala řešit většina světových organizací. Cíle, které si stanovily (viz kapitola Rozvojové cíle tisíciletí), vyžadují velkou solidaritu, která je však morální povinností nejen členů EU. Na pomoci se podílejí všechny členské země, avšak finanční prostředky, které si mohou dovolit poskytnout, jsou stále nedostačující. Další kapitoly budou zaměřeny na konkrétní oblasti, kam a v jaké míře rozvojová pomoc plyne.

3 VYBRANÉ PROBLÉMY NEJMÉNĚ ROZVINUTÝCH ZEMÍ ASIE

Asie je velmi důležitým partnerem s Evropskou unií – ekonomickým, politickým a kulturním. Regiony v Asii představují více, než polovinu světové populace, čtvrtinu globálního ekonomického bohatství a vlastní klíčové energetické zdroje. Chudoba stále zůstává významnou výzvou, protože Asie je domovem dvou třetin nejchudších lidí na světě. V mnoha zemích Asie existují další problematické oblasti, jako změna klimatu, zhoršování životního prostředí, ptačí chřipka, boj proti nelegálnímu obchodu apod.²⁷.

Druhá kapitola bakalářské práce bude věnována asijskému kontinentu. V první části budou uvedeny základní informace o Asii, po té budou charakterizovány jednotlivé asijské regiony. Další část bude věnována Indexu lidského rozvoje (HDI), který je jedním z několika ukazatelů, podle kterého se svět rozděluje do určitých kategorií podle vyspělosti. Poslední část kapitoly bude zaměřena na ty asijské země, které byly pomocí indexu HDI označeny za nejchudší. Pozornost u těchto států bude zaměřena na problémové oblasti, které se týkají politické situace, obyvatelstva a ekonomiky.

3.1 Informace o Asii

Asie je díky své rozloze 44 603 853 km² největším kontinentem na Zemi a s více než 4 miliardami obyvatel je to zároveň nejlidnatější světadíl. Toto číslo představuje přibližně dvě třetiny světové populace a stále stoupá.

Spolu s Evropou tvoří tzv. Eurasii nebo také Eurafrasii. Asie je od Evropy oddělena pohořím Ural a od Afrického kontinentu Suezským průplavem. Rozkládá se především na východní a severní polokouli a pokrývá asi 8,6 % zemského povrchu. Kontinent omývá Severní ledový oceán, Tichý oceán a Indický oceán a také několik moří, např. Východosibiřské, Beringovo, Ochotské, Japonské, Žluté, Jihočínské, Arabské atd. Díky obrovské rozloze jsou zde výrazné rozdíly, jak v podnebí, přírodních podmínkách, vyspělosti jednotlivých zemí či náboženství. Zatímco na severu v Rusku nalezneme chladnou a nehostinnou Sibiř, na jihu v Indonésii tropickou teplou oblast.

Mezi geografické rekordy v Asii patří především nejvyšší hora světa Mount Everest (8 850 m. n. m.), která se nalézá v Číně. S největším jezerem - Kaspickým, nejdelší řekou

---

²⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Asia and Central Asia: Overview* [on-line]. 2012 [25. 1. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/index_en.htm

Chang Jiang nebo například s největším ostrovem Kalimantan patří Asie v geografických extrémech mezi přední příčky světa. Pobřeží Asie je velmi členité, nachází se zde mnoho poloostrovů, ostrovů a souostroví²⁸.

Asie je místem vzniku většiny světových náboženství. Najdeme zde jak buddhisty, hinduisty, židy, tak i křesťany či muslimy. Nejlidnatějším státem tohoto kontinentu a zároveň i světa je Čína (1,3 mld. obyvatel) a následuje ji Indie (1,1 mld. obyvatel). V tomto regionu jsou zastoupeny všechny lidské rasy, ale převažuje rasa mongoloidní.

Patrné jsou velké rozdíly ve vyspělosti a bohatství zemí v Asii. Mezi nejvyspělejší asijské země patří Japonsko a státy Perského zálivu s bohatými zásobami ropy, zatímco za nejchudší země jsou považovány například Jemen, Nepál či Jordánsko²⁹.

3.2 Asijské regiony

Jihozápadní Asie je region, ve kterém se prolínají tři světadíly (Asie, Evropa, Afrika). Bývá různě označován, např. Blízký východ, Střední východ, Přední Asie nebo Západní Asie. Rozprostírají se zde především státy Arabského poloostrova – Saudská Arábie, Spojené Arabské Emiráty, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Jemen, Omán, dále Izrael, Palestina, Libanon, Sýrie a Egypt (africké státy, náleží k Asii z fyzicko-geografického hlediska), Jordánsko, Irák, Írán, Turecko a Kypr (evropský stát, náleží k Asii z fyto geografického hlediska) a Afghánistán. Z ekonomického hlediska je jihozápadní Asie rozmanitý region. Nachází se zde jak nejbohatší státy světa s vysokou životní úrovní (Katar), tak i jedny z nejchudších (Afghánistán).

Většina regionu **Jižní Asie** se rozkládá na poloostrově Přední Indie. Z asijských států sem řadíme Indii, Nepál, Bangladéš, Bhútán, Srí Lanku, Pákistán a Maledivy, které se nacházejí v Indickém oceánu. Tento region je význačný tradicí vyspělých kultur, které se zde budovaly za vzniku prvních starověkých civilizací již ve 3. tisíciletí př. n. l. Je velice bohatý na nerostné suroviny a exotické plodiny. Do poloviny 20. století byla tato oblast pod nadvládou Velké Británie. Z hlediska etnického a náboženského je region velice pestrý, což bylo mnohdy důvodem v řadě konfliktů. Státy patří mezi rozvojové a průmyslově industrializované země.

Jihovýchodní Asie se rovněž skládá z pevninských a ostrovních států. Na pevnině se rozkládají státy Kambodža, Laos, Thajsko, Vietnam, Myanmar (Barma) a část Malajsie.

---

²⁸ ZEMĚPIS. *Informace o Asii* [on-line]. 2010 [27. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.zemepis.eu/informace-o-asii.p257.html>

²⁹ SVĚTADÍLY. *Asie* [on-line]. 2007-2008 [25. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.svetadily.cz/zs-asie.php>

V ostrovních státech se nachází druhá část Malajsie, Východní Timor, Brunej, Indonésie, Filipíny a Singapur. Do tohoto regionu jsou často zařazovány i Hongkong, Macao a Tchaj-wan. Většina těchto zemí se řadí mezi tzv. Asijské tygry, kteří se vyznačují rychlým hospodářským růstem³⁰.

Do regionu **Východní Asie**, někdy označovaném jako Dálný východ, se řadí jak státy pevninské, tak ostrovní. Mezi pevninské státy patří Mongolsko, Čína a státy Korejského poloostrova (KLDR – Korejská lidově demokratická republika neboli Severní Korea a Jižní Korea) a v Jihočínském, Východočínském Japonském a Žlutém moři se nachází Japonské ostrovy, ostrovy Taiwan a Hainan a souostroví Rjúkjú. Tento region patří mezi nejvíce zalidněné oblasti světa (130 ob. /km²).

Mezi **asijské státy bývalého SSSR** řadíme státy Střední Asie – Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán, dále Zakavkazské státy jako jsou Gruzie, Arménie a Ázerbájdžán a také Rusko. Po rozpadu sovětského svazu se většina těchto zemí stala součástí Společenství nezávislých států a zahájily proces transformace ekonomiky – přechod k tržnímu hospodářství³¹. Rozdělení Asie do regionů je vyobrazeno v příloze č. 2.

Následující kapitola, kde bude rozebrán index HDI, je nedílnou součástí této práce, protože na základě výsledků HDI budou vybrány tři konkrétní země, kterým bude věnována část druhé a celá třetí kapitola. Jedná se o ukazatele, který používá OSN k měření vyspělosti jednotlivých zemí světa podle určitých indikátorů, na základě kterého jsou potom všechny země světa rozděleny do několika skupin podle vyspělosti.

3.3 Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje (HDI – Human Development Index) je ukazatel, pomocí kterého lze vyjádřit kvalitu lidského života. Tento index je zveřejňovaný od roku 1990 ve statistické publikaci „Zpráva o lidském rozvoji“ (Human Development Report), která je vydávána každý rok pod záštitou UNDP (United Nations Development Programme). Průlomem v HDI bylo vytvoření jediné statistiky, která měla sloužit jako referenční rámec pro sociální a ekonomický rozvoj. Vlastní konstrukce tohoto indexu prošla v minulém období určitým vývojem.

---

³⁰ JIHOVÝCHODNÍ ASIE [on-line]. Jihovýchodní Asie [27. 1. 2012]. Dostupné z: <http://jihovychodniasie.info/>

³¹ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Makroregiony* [on-line]. 2004-2012 [30. 1. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/>

Během osmdesátých a devadesátých let probíhaly diskuse o tom, co to kvalita lidského života vlastně je a jak ji měřit. Člověk vede kvalitní život, když je v dobrém zdravotním stavu, dožije se vysokého věku, je mu poskytnuto patřičné vzdělání, má k dispozici materiální statky potřebné k zajištění slušné životní úrovně, je obklopen lidmi, které má rád, kterých si váží a kteří mají rádi a váží si jeho, když se může účastnit správy věcí veřejných³².

Graf 3.1 Dimenze a indikátory HDI

Zdroj: Human Development Reports (2011)

HDI je vypočítáván na základě tří dimenzí: dlouhý a zdravý život (zdraví), přístup k informacím (vzdělání) a slušná životní úroveň (příjem). Jsou stanoveny minimální a maximální hodnoty pro každou dimenzi, tzv. brankové tyče. Ve výsledku se ukáže, kde která země stojí ve vztahu k této branice. HDI nabývá hodnot mezi 0 - 1, přičemž hodnota blízká 1 je přiřčena nejvyspělejšímu státu.

Vzdělávací složka HDI obsahuje MYS (Mean years of schooling) – střední délka vzdělání a EYS (Expected years of schooling) – očekávaná délka vzdělání pro děti předškolního věku. Střední délka doby vzdělání se odhaduje na základě údajů o dosaženém vzdělání (zdrojem informací může být například sčítání lidu). Očekávaná délka školní docházky je založena na zápisu podle věku na všech úrovních vzdělání a populaci oficiálního školního věku pro každou úroveň vzdělání. Ukazatele jsou normalizovány pomocí minimální hodnoty 0 a maximální hodnoty, která je nastavena podle aktuální pozorované maximální hodnoty střední délky vzdělání z každé země v časové řadě 1980 – 2010. Např. 12,3 roků

³² UK v Praze. Centrum pro otázky životního prostředí. *Index lidského rozvoje* [on-line]. Univerzita Karlova v Praze [30. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/COZP-39.html>

v České republice v roce 2011. Maximální hodnota je nastavena na 18 let (Austrálie, Nový Zéland, Irsko). Index vzdělání je geometrický průměr obou indexů³³.

Lidské zdraví je v současné době vyjádřeno jako očekávaná průměrná délka života při narození. Ta je počítána pomocí minimální hodnoty 20 let a maximální hodnoty jsou opět stanoveny na základě pozorování v období 1980 – 2010. Např. 77,7 let pro Českou republiku v roce 2011. Maximální hodnota pro rok 2011 činila 84,4 let (Japonsko). Tento ukazatel v sobě nejlépe zahrnuje všechny negativní i pozitivní vlivy, které lidské zdraví ovlivňují.

Hmotná životní úroveň je vyjádřena jako hrubý národní produkt na osobu v USD, který je přepočítáván podle parity kupní síly. HDI používá logaritmus příjmu, aby odrážel klesající význam příjmů s rostoucím HND. Minimální hodnota tohoto ukazatele je nastavena na \$100 a maximální \$107 721 (Katar). Skóre pro tři dimenze HDI indexů jsou pak agregovány do složeného indexu pomocí geometrického průměru.

Na základě hodnoty HDI je možné státy rozdělit do čtyř skupin:

- státy s velmi vysokou úrovní lidského rozvoje ($HDI \geq 0,79$),
- státy s vysokou úrovní lidského rozvoje (0,69– 0,79)
- státy se střední úrovní lidského rozvoje (0,52 – 0,69),
- státy s nízkou úrovní lidského rozvoje ($HDI \leq 0,52$).

HDI je poměrně dobře korelován s některými ostatními indikátory, mimo jiné také s HDP. Zajímavé je srovnání států podle hodnoty HDP a podle velikosti indexu. Hodnota HDP v podstatě ukazuje, jak je stát bohatý, zatímco hodnota HDI indikuje, do jaké míry je „lidsky rozvinut“. To tedy znamená, že země, které mají vyšší HDI než HDP, jsou lidsky rozvinutější, než by odpovídalo jejich bohatství a naopak. Mezi země s vyšším HDI, než by odpovídalo jejich finanční situaci, patří z vyspělých států například Řecko, Španělsko a Finsko, z rozvojových Kostarika a Thajsko. Naopak mezi státy s HDI nižším než je jejich hmotná finanční situace, se řadí především ropné státy, z ostatních například poněkud překvapivě Švýcarsko a Lucembursko³⁴.

---

³³HUMAN DEVELOPMENT REPORT. *Human Development Index* [on-line]. 2011 [31. 1. 2012]. Dostupný z: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>

³⁴ HUMAN DEVELOPMENT REPORT, ref. 33

3.3.1 Svět podle indexu lidského rozvoje

Seznam států podle indexu HDI vydává již 21 let Organizace spojených národů prostřednictvím Rozvojového programu OSN (United Nations Development Programme – UNDP) ve svých zprávách o rozvoji. Poslední zpráva (Human Development Report, 2011³⁵) identifikuje politiky na národní i celosvětové úrovni, které by mohly urychlit a vzájemně posilovat pokrok směrem k rozvojovým cílům. Poslední zprávy ukazují, že životní úroveň ve většině zemí roste a během minulých desetiletí se země sblížovaly. Přesto je ve zprávě 2011 znepokojující obrácení těchto trendů v oblasti zhoršování životního prostředí a sociální nerovnosti mezi zeměmi.

V tabulce 3.1 je uvedeno prvních deset států, tedy země s velmi vysokou úrovní indexu lidského rozvoje. Jedná se o země s vysokým HDP na obyvatele, kde je rozvinutý sektor služeb, orientují se na vědu a výzkum, na rozvoj cestovního ruchu a dopravy apod. V tabulce je rovněž uvedeno posledních deset států, tedy země s nejnižší hodnotou HDI patřící do skupiny nejméně rozvinutých zemí. Z hlediska životní úrovně jsou na tom tyto země velmi špatně. Tyto země jsou dále charakteristické nízkým příjmem, nestabilitou ekonomiky, zemědělské produkce, nízkou gramotností, špatnou zdravotní úrovní apod.

Tabulka 3.1 Seznam prvních a posledních států světa podle HDI v roce 2011

Prvních 10 států	HDI	Posledních 10 států	HDI
Norsko	0,943	Guinea	0,344
Austrálie	0,929	Středoafriická republika	0,343
Nizozemsko	0,910	Sierra Leone	0,336
USA	0,910	Burkina Faso	0,331
Nový Zéland	0,908	Libérie	0,329
Kanada	0,908	Čad	0,328
Irsko	0,908	Mozambik	0,322
Lichtenštejnsko	0,905	Burundi	0,316
Německo	0,905	Nigérie	0,295
Švédsko	0,904	Demokratická republika Kongo	0,286

Zdroj: Human Development Report 2011, vlastní zpracování

³⁵ UNDP. Human Development Report 2011. *Sustainability and Equity: A Better Future for All* [on-line]. UNDP 2011 [cit. 31. 1. 2012]. ISBN 978-0-230-36331-1. Dostupné z: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Complete.pdf

3.3.2 Asie podle indexu lidského rozvoje

Tabulka 3.2 zobrazuje rovněž prvních a posledních deset států podle indexu lidského rozvoje. Státy, které se nachází v předních příčkách tabulky, jsou charakteristické vyspělou ekonomikou. Např. v Japonsku je velice rozvinutý automobilový a strojírenský průmysl, Izrael se může pyšnit svými úspěchy ve špičkových technologiích v oblasti softwaru a ve využívání geotermální energie a Katar je charakteristický svými zásobami nerostného bohatství. Naproti tomu v těch nejnižších pozicích se nachází státy, jejichž ekonomika je velice slabá a patří mezi rozvojové země. Tyto země mají většinou hlavní příjmy ze zemědělství, kde je zaměstnávána mnohdy až polovina obyvatel.

Kompletní seznam států Asie podle indexu lidského rozvoje v roce 2011 je uveden v příloze č. 1.

Tabulka 3.2 Seznam prvních a posledních států Asie podle HDI v roce 2011

Prvních 10 států	HDI	Posledních 10 států	HDI
Japonsko	0,901	Laos	0,524
Hongkong	0,898	Kambodža	0,523
Jižní Korea	0,897	Bhútán	0,522
Izrael	0,888	Pákistán	0,504
Singapur	0,866	Bangladéš	0,500
Spojené arabské emiráty	0,846	Východní Timor	0,495
Kypr	0,840	Myanmar	0,483
Brunej	0,838	Jemen	0,462
Katar	0,831	Nepál	0,458
Bahrajn	0,806	Afghánistán	0,398

Zdroj: Human Development Report 2011, vlastní zpracování

Tabulka 3.2 je klíčová pro výběr a následnou charakteristiku tří států, které patří mezi nejchudší v Asii.

3.4 Afghánistán

Afghánistán, jehož hlavním městem je Kábul, je jednou z nejméně rozvinutých ekonomik na světě. Je známý především díky neustálým válkám, které na jeho území probíhaly a probíhají. Tato vnitrozemská hornatá země leží na rozhraní jihozápadní, střední a jižní Asie. Na severovýchodě země dominuje pohoří Hindúkúš s nejvyšší horou Nowšák.

Klimatické podmínky země jsou kontinenální a velice suché. Území státu leží v seizmicky velice nestabilní oblasti, proto bývá poměrně často zasaženo silnými zemětřeseními. Např. zemětřesení, které tuto oblast zasáhlo v květnu 1998, si vyžádalo více než 4 000 lidských životů³⁶.

3.4.1 Historický vývoj

Až do 18. století nebyl Afghánistán samostatným státem, ani centrem nějaké významné cizí říše. Ve starověku bylo toto území ovládáno Persií, pak se stalo součástí říše Alexandra Velikého. Po dobytí afghánského území Araby v raném středověku se zde velice rychle rozmohl islám. Nájezdy ze západu vystřídal dobývání Mongolů ve 13. století, kteří tudy táhli dále směrem na západ. Jednotný afghánský stát vznikl po sjednocení malých států až roku 1747. Stát zabíral i oblast Kašmíru, Balúčistánu, Pandžábu a část střední Asie. Na počátku 19. století se však stát rozpadl a o území se začala zajímat Velká Británie. Britům se nepodařilo podmanit si území jako celek, úspěšní však byli při připojení části země k Britské Indii (dnešní Pákistán). Británie si zde udržela silný vliv až do roku 1919, kdy byl vyhlášen nezávislý emirát. Snahou emíra³⁷ byla modernizace země. Jeho snahy byly ale protichůdné k zájmům konzervativních islamistů, kteří roku 1929 emíra svrhli a přetvořili tak zemi v absolutistickou monarchii. To byla ale příčina ještě hlubšího zaostávání země, a tak roku 1973 byla svržena i monarchie a následně vyhlášena republika. Díky komunistickému převratu roku 1978 se do čela země dostala Lidově-demokratická strana Afghánistánu, která hned začala se socialistickými reformami (svoboda vyznání, práva žen apod.) a s výrazným příklonem k Sovětskému svazu. Americká administrativa prezidenta Reagana, které se tato situace příliš nezamlouvala, hned začala finančně i materiálně podporovat odbojové protivládní mudžáhidy, čímž chtěla vyprovokovat SSSR k invazi do země, k níž v prosinci roku 1979 došlo. Zásah Rudé armády do Afghánistánů vyvolal deset let trvající válku, která si vyžádala asi 1,5 milionu obětí a donutila 4 miliony Afghánců opustit zemi. Roku 1989 se Rudá armáda z Afghánistánu stáhla kvůli obrovským ztrátám, které sovětům způsobili trénování mudžáhidů. Boje tím však neskončily, neboť se rozpoutala občanská válka mezi skupinami mudžáhidů. V roce 1996 se do čela země dostala ultraislámská skupina Taliban (líheň budoucích teroristů), která byla svržena afghánskou opozicí za pomoci USA až

---

³⁶ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Afghánistán* [on-line]. 2004-2012 [27. 2. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=afghanistan>

³⁷ **Emír** – vládce emirátu, titul arabského nebo tureckého aristokrata, vysokého hodnostáře, náčelníka (ABC.cz: Slovník cizích slov).

po tragédii 11. září 2001 a novým prezidentem se stal Hamíd Karzái. 7. října 2001 byla USA zahájena „Operace Trvalá svoboda“, jejímž hlavním cílem je zničit hnutí Taliban³⁸.

3.4.2 Obyvatelstvo

Populace v Afghánistánu je na červenec 2012 odhadována na 30,4 mil. obyvatel. Etnická skladba obyvatelstva je velice různorodá. Největší skupinu tvoří Paštunové (42 %), dále Tádžikové (27 %), Uzbekové a Hazárové (9 %). Málo početné skupiny tvoří Ajmakové (4 %), Turkmeni (3 %) a ostatní. Oficiálními jazyky jsou Perština (50 %) a Paštština (35 %), dále se zde mluví Uzbečtinou, Turkmenštinou a dalšími asi 30 minoritními jazyky. Naopak stejnorodá je náboženská skladba. Zemi obývá 99 % muslimů, z nichž většina jsou sunnité.

Velkým problémem v Afghánistánu je velice vysoká plodnost (odhad na rok 2012: 5,59 narozených dětí na jednu ženu) a následná kojenecká úmrtnost (121,63 úmrtí na 1000 živě narozených dětí), při které si země nechvalně vysloužila 1. místo ve světě. V těchto charakteristikách výrazně převyšuje asijský průměr. Tyto problémy jsou způsobené především kvůli válce, která trvá již 30 let a vyžádala si téměř 2 mil. obětí a také kvůli nedostatečné zdravotní péči³⁹.

3.4.3 Ekonomika státu

Podle různých demografických a ekonomických statistik se řadí Afghánistán mezi nejzaostalejší země světa a po desetiletí trvající válce je jeho ekonomika v troskách. Ekonomika se výrazně zlepšila po pádu vlády Talibanu v roce 2001 především díky přílivu mezinárodní pomoci na obnovu zemědělského sektoru a sektoru služeb. Navzdory pokroku v posledních několika letech je však ekonomika uzavřená a závislá na zahraniční pomoci. Velká část populace trpí nedostatkem bydlení, čisté vody, elektřiny, lékařské péče atd. I přes slibovanou pomoc od vyspělých států musí afghánská vláda sama překonat řadu problémů, jako je např. vysoká míra korupce, špatná vládní kapacita či zaostalá veřejná infrastruktura⁴⁰.

Podle agentury CIA bylo v roce 2008 35 % ekonomicky aktivních obyvatel bez práce a s trochou nadsázky se dá říci, že jediný prosperující sektor hospodářství v Afghánistánu je výroba opia. Tato situace se nezmění bez rozsáhlých investic do vzdělání. V dnešní době je asi 35 % obyvatel nigramotných, takže prioritou by mělo být investování do stavby nových

---

³⁸ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE, ref. 36

³⁹ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World Factbook: *Afghanistan* [on-line]. CIA [27. 2. 2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>

⁴⁰ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 39

škol. 78,6 % obyvatel pracuje v sektoru zemědělství, naproti tomu v průmyslu pracuje jen 5,7 % obyvatel a 15,7 % obyvatel je zaměstnáno v sektoru služeb⁴¹.

V tabulce 3.3 jsou uvedeny vybrané indikátory. Podle ukazatele HDP a HDP na obyvatele je zřejmé, že v průběhu let 2007 – 2010 se ekonomika postupně zotavuje, avšak její hodnoty jsou oproti jiným státům stále velice slabé.

Tabulka 3.3 Vybrané ekonomické ukazatele v Afghánistánu

Ukazatel / rok	2007	2008	2009	2010
HDP v běžných cenách (mld. USD)	9,71	11,94	14,21	17,23
HDP/ob. v běžných cenách (USD)	300	290	370	410
Roční míra inflace (%)	8,5	30,6	-8,3	0,9
Import zboží a služeb (% HDP)	59	48	60	54
Export zboží a služeb (% HDP)	18	16	17	15

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Pokud se jedná o státní rozpočet, na rok 2011 se odhadují příjmy ve výši 1,58 mld. UDS a výdaje ve výši 3,3 mld. UDS. Rozpočtový deficit byl v tomtéž roce odhadnut na 9,6 % HDP a zaujal tak 193 místo ve světě⁴².

3.5 Nepál

Federativní demokratická republika Nepál s hlavním městem Káthmándú se rozkládá ve vnitrozemí jižní Asie. Geografie Nepálu je velmi různorodá. Na jedné straně se zde nachází nejvyšší hora světa, Mount Everest (8 850 m. n. m.), a na straně druhé nejnižší místo Indoganžské nížiny, které leží v nadmořské výšce jen 70 metrů. Díky Himalájím, nejvyššímu pohoří světa, má Nepál se sousedící Čínou nejvýše položené hranice. Druhým sousedem, který obepíná Nepál z jihu, západu i východu, je Indie. Nepál rovněž patří mezi nejchudší a nejzaostalejší země světa, většina obyvatel žije ve vesnicích a pracuje v zemědělství. Obyvatelé se nejvíce koncentrují v okolí vodních toků. Díky tak velkým regionálním rozdílům se Nepál dělí do pěti klimatických pásem. Tropické a subtropické oblasti na jihu postupně vystřídá arktické pásmo na severu. Nepál trpí častými těžkými bouřkami, záplavami

⁴¹ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE, ref. 36

⁴² CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 39

nebo sesuvy půdy. K velkému problému v životním prostředí v současnosti patří odlesňování a kontaminovaná voda⁴³.

3.5.1 Historický vývoj

Oblast dnešního Nepálu byla postupně osidlována tibetskými kmeny, které zde tvořili vlastní knížectví. Po sjednocení malých roztržštěných nezávislých států v 18. století vzniklo království Nepál, které si na počátku 19. století podmanila britská vojska a podstoupila tak Nepálské království Británii. Po roce 1846 byla zajištěna stabilita země díky dynastii Ránů, která u moci podporovala britský vliv v zemi a v čele státu se udržela přes sto let. Británie přiznala Nepálu samostatnost po první světové válce, přesto však Nepál v obou světových válkách podporoval Britskou Indii. Roku 1950, kdy byla svržena vládnoucí dynastie Ránů lidovým povstáním, byla obnovena moc staré královské dynastie. Vládl tak přímý potomek prvního vládce Nepálů Tribhuvan. Nepálský monarcha skončil s dědičným systémem vlády a zavedl systém vládního kabinetu.

V druhé polovině 20. století vypuklo povstání vedené maoistickými extrémisty, kteří byli silně ovlivněni komunismem. Následující občanská válka trvala 10 let a následkem bylo rozpuštění kabinetu a parlamentu a převzetí absolutní moci králem. Týdny masových protestů vystřídaly měsíce mírových jednání mezi maoisty a vládními úředníky, což vyvrcholilo mírovou dohodou a vyhlášení prozatímní ústavy. Po celostátních volbách v dubnu 2008 byla vytvořena Federální demokratická republika Nepál, v jejímž čele stojí prezident Ram Baran Yadav. Funguje zde pluralitní politický systém a demokraticky volený parlament. I když je Nepál považován za nejmladší republiku na světě, politická situace je zde nadále velice nestabilní⁴⁴.

3.5.2 Obyvatelstvo

Počet obyvatel v Nepálu se na červenec 2012 odhaduje na téměř 30 milionů⁴⁵. Na celém území se nacházejí desítky etnických skupin, z nichž nejpočetnější představují Gurkhové (15,5 %), Gurungové (12,5 %), Párvatiové (7 %), Thaurové (6,6 %), Névarové (5,4 %), Bhótiové (4 %), Šerpové (3,9 %) a ostatní (45,1 %).

---

⁴³ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Nepál* [on-line]. 2004-2012 [28. 2. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=nepal>

⁴⁴ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE, ref. 43

⁴⁵ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook: Nepal* [on-line]. CIA [27. 2. 2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/np.html>

Díky tolika etnickým skupinám se zde rozmohlo také mnoho jazyků. Ústředním jazykem je nepálština, kterou se dorozumí asi 98 % obyvatel. Nachází se zde však dalších asi 67 jazyků a dialektů, které se řadí do skupin indo-evropských jazyků (nepálština, avarština, bhódžpurština, atd.), tibetsko-barmských jazyků (névárština, gurungština atd.) a austro-asijských jazyků (mundšina). Angličtina jakožto obchodní jazyk se používá hlavně ve velkých městech. 80 % obyvatel se hlásí k náboženství, které představuje prolínání hinduismu a mahájánového buddhismu. Dále se zde objevuje tibetský buddhismus, Islám a křesťanství⁴⁶.

Závažným problémem, který se týká nepálského lidu, je úroveň zdravotní péče a nedostatečná výživa. Asi jedna čtvrtina obyvatel žije pod hranicí chudoby. V Nepálu žilo v roce 2006 38,8 % podvyživených dětí, čímž se země dostala na 7. místo ze všech států světa⁴⁷.

3.5.3 Ekonomika Nepálu

Tato rozvojová země se řadí mezi nejchudší a nejméně rozvinuté země vůbec. Dominantním odvětvím nepálského hospodářství je zemědělství, kde pracuje 76 % ekonomicky aktivních obyvatel a na HDP se podílí 32,5 %. Přírodní podmínky této hornaté země jsou pro zemědělství optimální. Jsou zde pěstovány např. luštěniny, rýže, pšenice, kukuřice, cukrová třtina a další. Průmysl je rozvinut velice málo, pracovní místa připadají na 6 % ekonomicky aktivních obyvatel a na HDP se podílí pouze 16,6 %. Převažuje potravinářský průmysl (produkce mléka, masa, cukru, oleje) a textilní průmysl (koberce, textil, jutové výrobky). Tyto výrobky se vyvážejí ze země, naopak se dováží ropné produkty, stroje a elektronika. Hlavním obchodním partnerem Nepálu je Indie. V sektoru služeb pracuje 18 % obyvatel, na HDP se podílí 51 %. Na tom má hlavní zásluhu cestovní ruch. Díky velkému zájmu o vysokohorskou turistiku se rozvíjí služby, jako jsou hotely a obchody. Podle agentury CIA bylo v roce 2008 celkem 46 % ekonomicky aktivních obyvatel nezaměstnaných.

Nepál má značný prostor pro využití vodní energie, ale politická nestabilita omezuje příliv zahraničních investic. Dalším problémem, který se týká nedostatečného hospodářského růstu, je geografická poloha, občanské nepokoje, vysoká nezaměstnanost, technická zaostalost a především náchylnost vůči přírodním katastrofám⁴⁸.

---

⁴⁶ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE, ref. 43

⁴⁷ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 45

⁴⁸ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE, ref. 43

Tabulka 3.4 nastiňuje další ekonomické indikátory za posledních několik let. Stejně jako v Afghánistánu i v Nepálu roční HDP a HDP na obyvatele postupně roste. Avšak v oblasti zahraničního obchodu hodnoty stále kolísají. Nepál je spíše dovozní zemí, více výrobků a služeb se tedy dováží, než vyváží.

Tabulka 3.4 Vybrané ekonomické ukazatele v Nepálu

Ukazatel / rok	2007	2008	2009	2010
HDP v běžných cenách (mld. USD)	10,28	12,57	12,89	-
HDP/ob. v běžných cenách (USD)	362	435	438	-
Roční míra inflace (%)	6,1	10,9	11,6	10,0
Import zboží a služeb (% HDP)	32	34	35	37
Export zboží a služeb (% HDP)	13	13	12	10

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

V oblasti státního rozpočtu taktéž nejsou odhady na rok 2011 příznivé. Příjmy jsou odhadovány na 3,9 bilionů USD, výdaje na 5,3 bilionů USD. Rozpočtový deficit činí tedy 7,7 % HDP, což je hodnota nižší než v Afghánistánu⁴⁹.

Ekonomický růst Nepálu se v posledních letech pohybuje okolo 2 – 4 % ročně. Roku 2010 přijal stát dokument „Tříletý prozatímní plán“ pro roky 2010 – 2013, kde si klade za cíl např. zajistit práci pro dalších 150 tisíc obyvatel a snížit tak nezaměstnanost, přilákat do Nepálu více turistů, kteří se zdrží delší dobu a zajistit tak větší příjmy do státní pokladny. I přes to, že Nepál snížil míru chudoby ze 42 % v roce 1996 na 25 % v roce 2010 (podle údajů Světové banky), stále se řadí mezi tzv. LDC (Least Development Country) a je závislý na zahraniční pomoci. Problémem je však špatná distribuce této zahraniční pomoci, jejíž příčinou je špatně fungující administrativní a korupce ve státní správě⁵⁰.

3.6 Jemen

Jemenská republika s hlavním městem Saná je považována za nejmladší zemi Blízkého východu. Rozkládá se na okraji Arabského poloostrova a sousedí se Saudskou Arábií ze severu a Ománem z východu. Břehy země omývá Arabské a Rudé moře, kde se nachází několik ostrovů patřících k Jemenu, např. ostrov Sokotra. Celková rozloha země činí

⁴⁹ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 45

⁵⁰ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Nepál. *Ekonomická charakteristika země* [on-line]. MZV [28. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/nepal/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

bezmála 528 tis. km² a její povrch je velice rozmanitý. Převládá zde tropické klima, a proto bývá pobřeží Rudého moře sužováno písečnými bouřemi.

3.6.1 Historický vývoj a nynější politická situace

Už ve starověku měl Jemen strategicky výhodnou pozici především díky významnému přístavnímu městu Aden. Jemenské území bylo během své historie pod vládou mnoha království. Po Mohamedově vládě se stal Jemen v 16. století součástí turecké Osmanské říše, a v 19. století se u moci střídali Britové, Turci a islámští vůdci. To mělo za následek také rozdělení území na sever a jih. Od roku 1937 bylo přístavní město Aden britskou kolonií, která se později rozšířila a vznikla tak Jihoarabská federace. Nezávislá Jemenská arabská republika byla vyhlášena roku 1962 po svržení posledního islámského vůdce, což zapříčinilo občanskou válku, jejímž důsledkem bylo vytvoření Jemenské lidově demokratické republiky v jižním Jemenu. Spory těchto dvou oblastí vedly k další občanské válce⁵¹.

V roce 1990 se oba státy sjednotily, ale o 4 roky později následovala další válka, při které se chtěl Jižní Jemen osamostatnit, což se mu ovšem nepodařilo. Byla vydána nová ústava, podle které je v čele státu prezident (ze Severního Jemenu) a vládu vede ministerský předseda (z Jižního Jemenu). Podle ústavy je tedy Jemen pluralitní republika s několika politickými stranami. Na severozápadě propukl v roce 2004 boj mezi vládou a povstalci, kteří prosazovali návrat k tradičnímu islámu. To vedlo k dalším bojům, které skončili až v roce 2010, kdy bylo vyhlášeno příměří.

V důsledku špatných ekonomických podmínek, vysoké nezaměstnanosti a vysoké korupce byly v lednu 2011 zahájeny demonstrace proti prezidentu Ali Abdallah Salih inspirované podobnými protesty v Egyptě a Tunisku. V březnu téhož roku vyzvala opozice prezidenta k okamžitému odstoupení. Salih demisi několikrát odmítl podepsat, což zapříčinilo ještě větší pouliční boje a atentáty při kterých byl sám zraněn a evakuován do sousední Saudské Arábie. Rada bezpečnosti OSN vyzvala obě strany k ukončení násilí. Na konci listopadu 2011 prezident podepsal dohodu, ve které deleguje část svých pravomocí na viceprezidenta Abd al-Rabuh Mansura Hadího⁵².

---

⁵¹ REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Jemen* [on-line]. 2007 [29. 2. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=jemen>

⁵² CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook: Yemen* [on-line]. CIA [29. 2. 2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>

3.6.2 Obyvatelstvo

Počet jemenského obyvatelstva odhaduje agentura CIA v červenci 2012 na 24,77 milionů. Od Afghánistánu i Nepále se odlišuje především díky národnostnímu složení, protože Jemen je státem homogenním. Tuto majoritu tvoří muslimští Arabové, minoritu pak uprchlíci z Afriky (1,2 %). Z hlediska náboženství zde zcela dominuje islám, ale nalezneme zde i malé skupinky židů, křesťanů a hinduistů.

Většina obyvatel (asi 75 %) žije na venkově. Velkým problémem je špatná úroveň sociální péče a vzdělání, které je dostupné jen malému množství dětí ve městech. 50 % všech obyvatel je gramotných. U žen je to pouze 30 %, u mužů pak 70 %. Dalším problémem je značně vysoká porodnost (4,45 dětí na jednu ženu), ale rovněž vysoká kojenecká úmrtnost (53,5 dětí na 1 000 živě narozených)⁵³.

3.6.3 Ekonomika Jemenu

Tato rozvojová země disponuje s velice nízkými příjmy, které jsou závislé hlavně na vývozu ropy. Růst HDP za rok se pohybuje mezi 3 – 4 % od roku 2000. Denně těží 300 mil. barelů ropy a 90 % z toho vyváží. Ropa představuje asi 25 % HDP a 70 % státních příjmů. Vláda se snaží čelit důsledkům svých klesajících ropných příjmů diverzifikací ekonomiky prostřednictvím ekonomických reforem zahájených v roce 2006, které jsou určeny na posílení ostatních sektorů a přilákání zahraničních investic. V říjnu 2009 Jemen poprvé exportoval zkapalněný zemní plyn, což byla součást úsilí o diverzifikaci. V lednu 2010 založilo mezinárodní společenství Skupinu přátel Jemenu, která se zaměřuje na podporu ekonomických a politických reforem a v srpnu 2010 schválil Mezinárodní měnový fond tříletý program, prostřednictvím kterého má poskytnout Jemenu 370 mil. USD na urychlení tohoto úsilí. I přes toto náročné úsilí a velkolepé plány musí Jemen čelit dlouhodobým hospodářským problémům, jako jsou úpadky vodních zdrojů nebo vysoký růst populace⁵⁴.

Dalším významným sektorem je zemědělství, ve kterém pracuje asi polovina obyvatel. Již 1200 let se z Jemenu vyváží proslulá káva, dále víno, tabák, sezam a bavlna. Sektor služeb je v této zemi poměrně málo rozvinut, na HDP se podílí 40 % především obchodem a dopravou.

Podle agentury CIA bylo v roce 2003 v Jemenu 35 % obyvatel nezaměstnaných a 45,2 % lidí žije pod hranicí chudoby. Příjmy do státního rozpočtu činily v roce 2011

---

⁵³ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 52

⁵⁴ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, ref. 52

5,5 bilionů USD, výdaje pak 9,003 bilionů USD. Deficit státního rozpočtu činil tedy v tomto roce 9,5 % HDP a veřejný dluh se vyšplhal na 37,2 % HDP. Což je o dost méně než většina vyspělých států. Tabulka 3.5 opět zobrazuje nejdůležitější ekonomické ukazatele.

Tabulka 3.5 Vybrané ekonomické ukazatele Jemenu

Ukazatel / rok	2007	2008	2009	2010
HDP v běžných cenách (mld. USD)	21,66	26,92	26,37	-
HDP/ob. v běžných cenách (USD)	987	1 190	1 130	-
Roční míra inflace (%)	7,9	19,0	5,4	11,2
Import zboží a služeb (% HDP)*	-	-	-	-
Export zboží a služeb (% HDP)*	-	-	-	-

pozn. * údaje nejsou k dispozici

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Podle indexu lidského rozvoje se řadí Jemen téměř na konec žebříčku asijských zemí. Podle HDP na obyvatele je ale na mnohem lepší úrovni. Ukazatel HDP na obyvatele je totiž používán při mezinárodním porovnání vyspělosti jednotlivých ekonomik. Naproti tomu ukazatel HDI, jak bylo uvedeno v kapitole 3.3, posuzuje také údaje o chudobě, gramotnosti a vzdělání, střední délky života, tzn. o kvalitě života obyvatel. V tom případě se dá říci, že Jemen je „lidsky rozvinut“ velice málo.

3.7 Dílčí shrnutí

Tyto tři nejchudší země Asie jsou příjemci rozvojové pomoci jak ze strany Evropské unie, tak ze strany dalších mezinárodních organizací. Jejich nejzávažnější problémy jsou velmi podobné. Shodují se v oblasti politické, ekonomické i sociální. Mezi společné, již zmíněné, problémy patří velmi vysoké zadlužení, málo rozvinutá ekonomika, nízká gramotnost obyvatel, nedostatečná zdravotní péče, nedodržování lidských práv a mnoho dalších.

Index lidského rozvoje hodnotí tyto země jako tři nejzaostalejší země v Asii. Nesmí však být opomenuta také Afrika, která je na tom jako celek podstatně hůře. Některé africké země jsou v žebříčku HDI mnohem níže než Afghánistán, Nepál nebo Jemen. Problémy, které zužují nejchudší africké země, jsou velmi podobné, jako v nejchudších asijských zemích, ale jsou závažnější. Rozvojová pomoc Evropské unie a dalších organizací plyne proto především

do Afriky. Další oblast, jejíž situace nutí přijímat pomoc od vyspělých států, je Latinská Amerika.

Navzdory tomu, že se v Asii nachází spousta rozvojových zemí, je Asie v dnešní době považována za perspektivní kontinent. Některé asijské státy jsou označovány jako „asijské tygři“ (např. Hong-Kong, Singapur, Čína, Indie, Laos), proto zde i těm nejzaostalejším státům svítá malá naděje, že tento ekonomický boom se postupně přenesení i do jejich oblastí.

Evropská unie se prostřednictvím rozvojové politiky snaží napomáhat těmto státům různými formami pomoci, ať už udělováním různých výhod na mezinárodním trhu nebo poskytováním humanitární pomoci. Tato problematika bude podrobně rozebrána v další kapitole, která se bude i nadále věnovat třem vybraným státům. Budou posouzeny účinky rozvojové pomoci, zda výrazným způsobem nebo jen minimálně ovlivnila dosavadní slabý chod těchto rozvojových ekonomik.

4 FORMY A ÚČINKY ROZVOJOVÉ POMOCI EVROPSKÉ UNIE ASII

Obsahem této kapitoly bude samotná rozvojová pomoc, kterou poskytuje Evropská komise pod záštitou Evropské unie třem vybraným zemím v Asii. V rámci rozvojové pomoci se uskutečňuje velké množství projektů, které jsou financovány prostřednictvím programů, zaměřujících se na určitou oblast. Rozvojová pomoc spadá do úřadu Evropské komise EuropeAid, který vede ucelený přehled poskytnutých finančních prostředků do rozvojových zemí.

4.1 Pomoc plynoucí do Afghánistánu

Občanská válka v Afghánistánu, do pádu Talibanu v roce 2001, způsobila velkou nestabilitu a zranitelnost obyvatelstva. Evropská unie si klade za cíl stabilizovat jeho situaci a rozvoj. Do této země plyne z EU dlouholetá pomoc, od roku 2002 byly Afghánistánu poskytnuty téměř 2 mld. EUR prostřednictvím humanitární pomoci a podpory při obnově spolupráce. V listopadu 2005 podepsali Afghánistán a EU společnou deklaraci, která zajišťuje první formální základ pro spolupráci mezi oběma stranami. V programovém období 2007 – 2013 byly vytvořeny dva víceleté orientační programy v oblasti spolupráce.

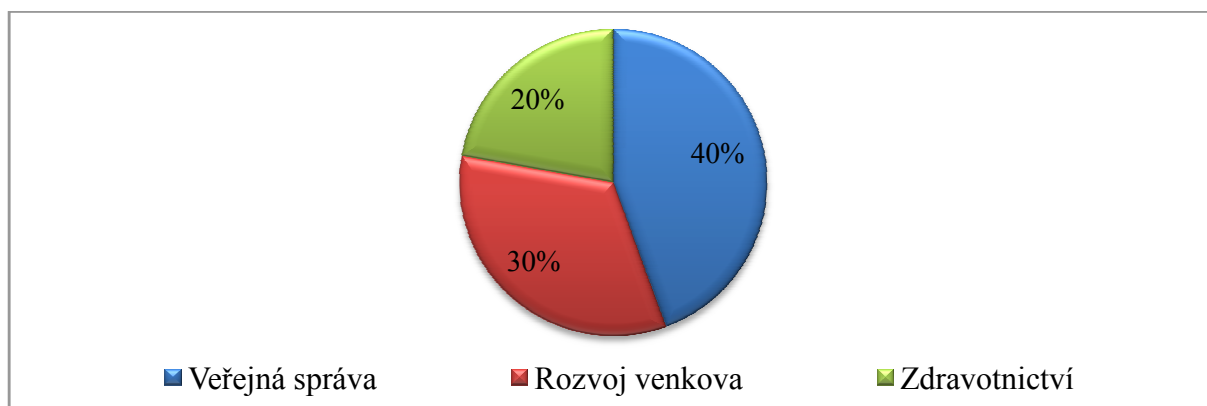
Prostřednictvím prvního víceletého orientačního programu (Multiannual Indicative Programme), který byl vytvořen pro období 2007 – 2010, bylo Afghánistánu poskytnuto 610 mil. EUR. Většina těchto prostředků (550 mil. EUR) byla vložena do podpory spolupráce v oblasti veřejné správy, rozvoje venkova a zdravotnictví. Rozdělení prostředků do těchto oblastí je vyobrazeno v grafu 4.1. Další část (60 mil. EUR) byla využita v oblasti sociální ochrany (4-5 %), odstraňování nášlapných min⁵⁵ (4-5 %) a regionální spolupráce (1-2 %)⁵⁶.

---

⁵⁵ **Mine Action**, neboli Akce odstraňování nášlapných min, řeší pod záštitou OSN problémy nášlapných min, nevybuchlé munice a zbytků výbušnin z války v oblastech, kde hrozí toto nebezpečí.

⁵⁶ EUROPEAN COMMISSION. EuropeAid. *Afghanistan* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/afghanistan_en.htm

Graf 4.1 Míra podpory v hlavních oblastech

Zdroj: European Commission (2012), vlastní zpracování

V rámci druhého víceletého orientačního programu, který byl vytvořen na období 2011 – 2013, se očekává poskytnutí částky 450 mil. EUR rovněž na tyto hlavní oblasti spolupráce.

Evropská komise vydává od roku 2007 strategické roční akční programy, ve kterých spolupracuje s afghánskou vládou a jinými zainteresovanými subjekty. Akční program pro rok 2007 byl zaměřen na veřejnou správu a rozvoj venkova. V roce 2008 byla prostřednictvím akčního programu zaměřena pozornost na zdravotnictví, sociální ochranu, soudnictví, celní úřady a zemědělství. Program pro rok 2009 zahrnuje podporu veřejné správy, zemědělství a rozvoj venkova a program pro rok 2010 je zaměřen na zdravotnictví, regionální spolupráci a rovněž na rozvoj venkova⁵⁷.

Afghánistán také využívá pomoci prostřednictvím programů:

- regionální programy Evropské komise pro Asii, zejm. pomoc vykořisťovaným skupinám lidí, návrat a začlenění afghánských uprchlíků (Aid to Uprooted People⁵⁸),
- tematické programy (důraz kladen na potravinovou bezpečnost),
- Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (European Instrument for Democracy and Human Rights⁵⁹),

⁵⁷ EUROPEAN COMMISSION. ref. 56

⁵⁸ EUROPA. Delegation of the European Union to Afghanistan. *Aid to Uprooted People* [on-line]. Europa [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/afghanistan/eu_afghanistan/development_cooperation/aid_uprooted_people/index_en.htm

⁵⁹ EUROPEAN COMMISSION. *European Instrument for Democracy and Human Rights* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm

- Nástroj pro stabilitu (Instrument for Stability⁶⁰).

Co se týče ekonomické situace, Afghánistán má nárok na volný přístup všech svých výrobků na evropský trh v rámci iniciativy „Vše kromě zbraní“ (Everything But Arms)⁶¹. Objem obchodu z Afghánistánu do EU však zůstává omezen, protože hlavním cílem je rozvíjet obchod mezi Afghánistánem a jeho sousedy v regionu. Tyto sousedské vztahy, zejm. s Pákistánem, mají totiž velký obchodní potenciál, který je třeba z důvodu dalšího rozvoje podporovat. Afghánská vláda vyhlásila závazek vytvořit dobře fungující tržní hospodářství. Růst HDP se odhaduje na 8,0 % (není zde započítána produkce opia), zatímco cílem je zvýšit tento růst na 9,0 % v průběhu příštích 12 let. Tento růst je však závislý na plynoucí pomoci do země a možná souvisí také s výrobou opia. Afghánistán je totiž považován za největšího výrobce této drogy⁶².

Velká část afghánské produkce se realizuje ve stínové ekonomice, kde se odehrává až 80 – 90 % ekonomických aktivit země, zejm. v obchodu s drogami a obilovinami. Produkce opia ale představuje základní řešení nezaměstnanosti a chudoby v řadě oblastí. S obchodem s narkotiky je propojena značná část zkorumpované státní správy a výrobu opia podporují (ideologicky i finančně) protivládní skupiny v čele s představiteli hnutí Talibán. V roce 2004 tvořily drogy asi 61 % celkového HDP Afghánistánu a i nadále dosahuje produkce opia více než poloviny HDP. V podílu na světové produkci narkotik se Afghánistán vyšplhal ze 76 % v roce 2003 na 93 % v roce 2007⁶³.

V politické sféře je Evropská komise důležitým partnerem afghánského ministerstva obchodu v diskusích o vstupu Afghánistánu do Světové obchodní organizace. Roku 2004 byla založena Afghánská pracovní skupina, jejíž první setkání se konalo v lednu 2011, kdy se jednalo se o přístupu⁶⁴. V současné době provádí WTO revize obchodního režimu v Afghánistánu.

---

⁶⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Instrument for Stability* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/ifs_en.htm

⁶¹ EUROPEAN COMMISSION. Trade. *Everything But Arms* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/generalised-system-of-preferences/everything-but-arms/>

⁶² EUROPEAN COMMISSION. *Country Strategy Paper: Islamic Republic of Afghanistan 2007 – 2013* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/documents/afgh_csp_07_13_en.pdf

⁶³ UN Office on Drugs and Crime. *Afghanistan Opium Survey 2007* [on-line]. September 2007 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/research/Afghanistan_Opium_Survey_2007.pdf

⁶⁴ WTO. News. *WTO shows strong support for Afghanistan's membership* [on-line]. World Trade Organization 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_afg_31jan11_e.htm

4.2 Účinnost pomoci plynoucí do Afghánistánu

Od roku 2002 přispěla Evropská komise podporou **Afghánského rekonstrukčního nadačního fondu** (Afghanistan Reconstruction Trust Fund – ARTF⁶⁵) částkou více než 207 mil. EUR k budování kapacit afghánské správy. Tento fond se také podílel na financování nákladů státního rozpočtu, jako například na platech učitelů nebo na skladbě administrativy na regionální a místní úrovni. Evropská komise také podporuje **Národní program solidarity** (National Solidarity Programme – NSP⁶⁶) a přípravu rozvojových plánů.

Od roku 2002 také přispěla Evropská komise částkou 270 mil. EUR do **Fondu práva a pořádku** (Law and Order Trust Fund – LOTFA⁶⁷), který zajistil platby mezd pro více než 60 tisíc policistů a bylo možno posílit policejní kapacity.

Asi 50 mil. EUR od Evropské komise bylo investováno do rozvoje hlavních hraničních přechodů na hranicích s Pákistánem, Uzbekistánem a Tádžikistánem. Tímto opatřením se zaznamenalo výrazné zlepšení správy hranic a také se vytváří vyšší příjmy z cel do státního rozpočtu Afghánistánu⁶⁸.

Na následujícím grafu je zobrazen vývoj zahraničního dluhu Afghánistánu od roku 2007 do roku 2010. Navzdory vysoké míře rozvojové pomoci, která do této země plyne, zahraniční dluh stále nekontrolovatelně roste. I přes všemožnou podporu prostřednictvím výše zmíněných fondů není afghánská vláda schopna hospodařit s těmito prostředky tak, aby dalšímu zadlužování zabránila. Zvyšující se tendence zadlužování je v dnešní době typická nejen pro rozvojové země, ale také pro mnohé vyspělé.

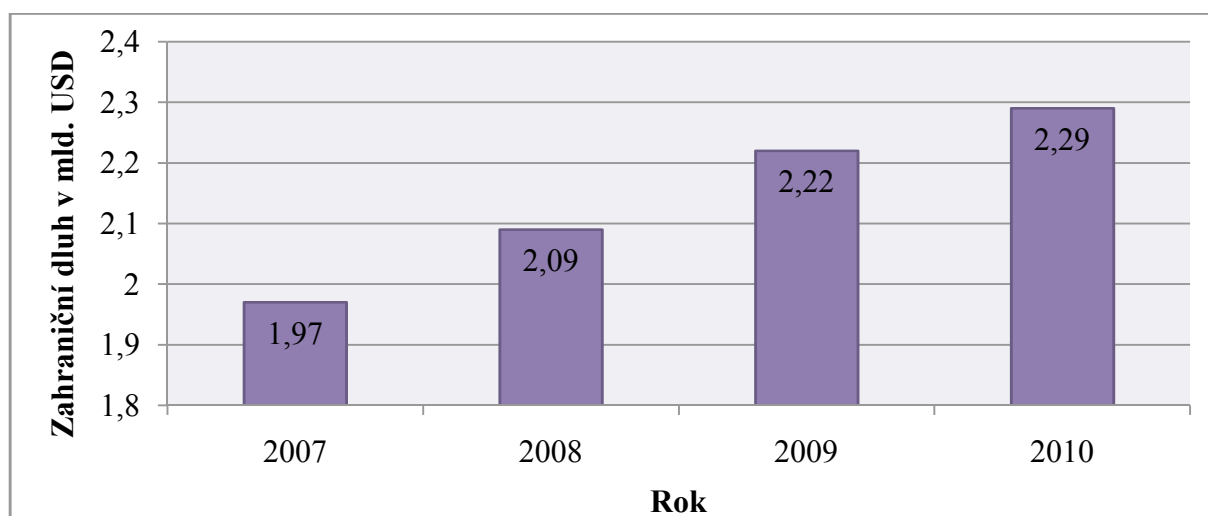
⁶⁵ WORLD BANK. *Afghanistan Reconstruction Trust Fund* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20152008~pagePK:141137~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html>

⁶⁶ ISLAMIC REPUBLIC OF AFGHANISTAN. Ministry of Rural Rehabilitation and Development. *National Solidarity Programme* [on-line]. Islamic Republic of Afghanistan [2. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.nspafghanistan.org/>

⁶⁷ UNDP. Afghanistan. *Law and Order Trust Fund for Afganistan* [on-line]. 2011 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.undp.org.af/WhoWeAre/UNDPinAfghanistan/Projects/sbgs/prj_lotfa.htm

⁶⁸ EUROPEAN COMMISSION, ref. 56

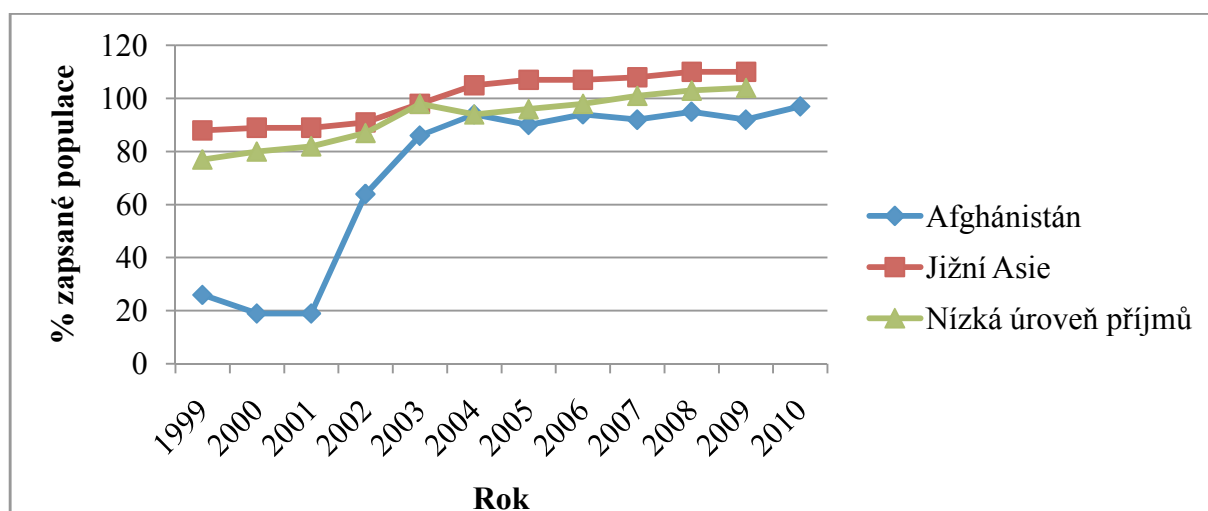
Graf 4.2 Vývoj zahraničního dluhu Afghánistánu (mld. USD)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Do rozvojových zemí, Afghánistán nevyjímaje, plyne mnoho projektů na podporu vzdělávání. Řadí se mezi ně projekty na stavbu škol, nákup školních pomůcek, také na platy učitelů apod. Ukazatel, který je zobrazen v následujícím grafu, udává poměr celkové registrace do primárního stupně vzdělání bez ohledu na věk. Primární (základní) stupeň poskytuje dětem základní dovednosti, jako je čtení, psaní, matematika a také základní vědomosti v předmětech, jako je zeměpis, dějepis, přírodní vědy, sociální vědy, umění a hudba. V grafu je promítnuto srovnání Afghánistánu s průměrem zemí Jižní Asie a průměrem zemí, které se řadí do kategorie s nízkými příjmy.

Graf 4.3 Zápis do primárního stupně vzdělání v Afghánistánu (%)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

4.2.1 Infrastruktura, rozvoj venkova, zemědělství

Jedním z nejvýznamnějších rozvojových programů je již výše zmiňovaný Národní program solidarity. Prostřednictvím tohoto programu se za pomoci 50 mil. EUR zahájilo 22 tisíc veřejných projektů, které přispěly ke snižování chudoby, zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, zajištění dostatku vody, kanalizace, dopravy, vzdělání a lepších životních podmínek. V příloze č. 6 jsou uvedeny fotografie z projektů pro místní rozvoj a obživu, které byly uskutečněny prostřednictvím Národního programu solidarity.

V oblasti infrastruktury Evropská komise spolu s dalšími dárci přispěla na opravu 10 tisíc km silnic na venkově, což umožnilo snazší přístup na různé trhy. Evropská komise dále financovala několik projektů, které se týkaly oblasti zdraví, zavlažování, životního prostředí, zemědělské produktivity a dalších⁶⁹.

4.2.2 Zdraví a sociální ochrana

Evropská komise rovněž podporuje Ministerstvo zdravotnictví v Afghánistánu, pomáhá financovat zdravotní péči, reformy zdravotnictví, ochranu a péči duševního zdraví, řízení lidských zdrojů, zadávání veřejných zakázek a další. Ve spolupráci s afghánskou vládou, Světovou bankou a Agenturou Spojených států pro mezinárodní rozvoj (United States Agency for International Development – USAID) podporuje nevládní organizace, které poskytují základní zdravotní péči v 10 provinciích, pokrývajících asi třetinu obyvatel. Od zahájení této spolupráce má nyní 80 % populace v těchto oblastech přístup k základním zdravotnickým službám, což přispělo ke snížení kojenecké úmrtnosti o 20 %⁷⁰.

Následující graf ukazuje, kolik procent afghánského obyvatelstva žije pod hranicí chudoby. Chudoba je spojena s životními poměry obyvatel a představuje stav hmotné nouze, kdy lidem chybí podmínky pro uspokojení základních potřeb. Dnes nejpoužívanější klasifikací chudoby, kterou vytvořila Světová banka, je hranice denních příjmů na osobu, přičemž tato hranice je 1,25 USD na den.

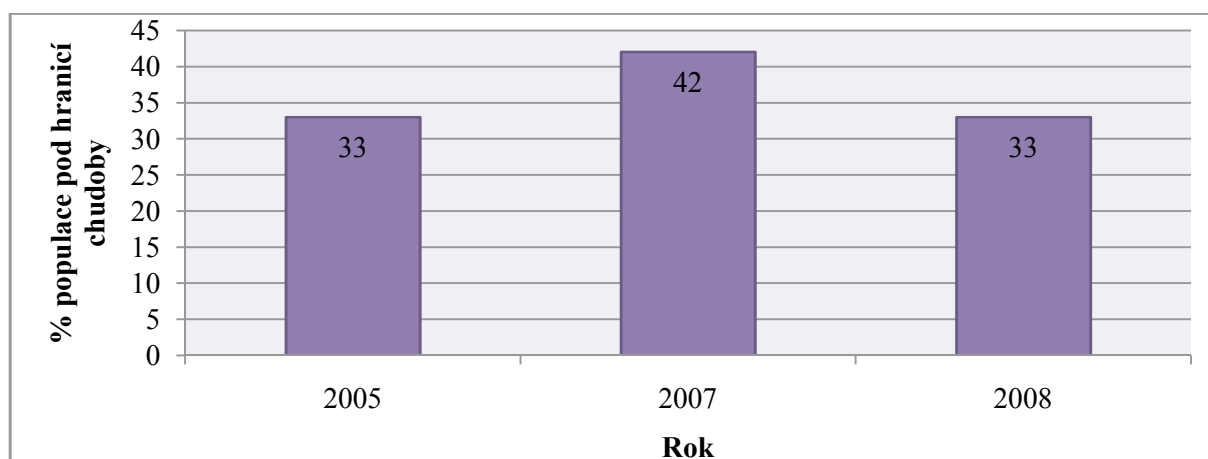
Ukazatel vyjádřený v tomto grafu zobrazuje procento obyvatel žijící pod hranicí národní chudoby. Národní míra chudoby je odhad založený na průzkumech domácností v dané zemi. Údaje jsou založeny na průzkumech Světové banky.

---

⁶⁹ EUROPEAN COMMISSION, ref. 56

⁷⁰ EUROPEAN COMMISSION, ref. 56

Graf 4.4 Množství populace v Afghánistánu žijící pod hranicí chudoby (%)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Humanitární projekty EU jsou realizovány spolu s partnerskými organizacemi, které jsou v problémových oblastech přítomny dlouhodobě. Jedná se o nevládní organizace, jako agentury OSN nebo Červený kříž. Příkladem pomoci je rok 2009, kdy sužovaly Afghánistán velké záplavy a postihly asi 56 tisíc lidí. Evropská komise proto přidělila 2 mil. EUR, které byly adresovány nejvíce povodněmi postiženým lidem na obživu a obnovu svých domů.

Roku 2010 poskytla Evropská komise humanitární pomoc ve výši 33 mil. EUR, která byla určena pro obyvatelstvo postižené válečnými konflikty a přírodními katastrofami. Pomoc je zaměřena především na ochranu, jídlo, přístřeší, vodu a hygienická zařízení⁷¹.

4.2.3 Negativní postoj k rozvojové pomoci

Autoři článku „Winning Hearts and Minds? Examining the Relationship between Aid and Security in Afghanistan“⁷², v překladu Získat si srdce a mysl? Zkoumání vztahu mezi pomocí a bezpečností v Afghánistánu, jimiž jsou Paul Fishstein a Andrew Wilder, prováděli v letech 2008 – 2010 výzkum v pěti afghánských provinciích. Cílem jejich výzkumu bylo prozkoumat, zda adresnější pomoc zlepšuje situaci, zda je pomoc správně nasměrována a jaký mají názor příjemci této pomoci.

Ve svém článku uvádějí, že hnací silou konfliktů je špatná správa, korupce, draví úředníci, etnické konflikty, chudoba, nezaměstnanost, chování zahraničních sil (civilní oběti

⁷¹ EUROPEAN COMMISSION. Humanitarian Aid and Civil Protection. *Afghanistan* [on-line]. 2010 [10. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/echo/aid/asia/afghanistan_en.htm

⁷² FISHSTEIN, Paul a Andrew WILDER. Winning Hearts and Minds? Examining the Relationship between Aid and Security in Afghanistan. *Feinstein International Center*. January 2012. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2012/01/14/proc-rozvojove-projekty-v-afghanistanu-nepomahaji/>

nájezdníků, neúcta k afghánské kultuře), nedostatek zdrojů, kriminalita, produkce drog, ideologie a další. Zjistili, že z pohledu Afghánců rozvojová pomoc negeneruje pozitivní obraz, spíše naopak. Pomoc zneužívají centrální i místní vlády a je vnímána jako nedostatečná (kvalitativně i kvantitativně). Negativní účinky spatřují autoři v masivní korupci, která nelegitimizovala vládu a v konfliktech o zdroje pomoci⁷³.

Negativní postoj k rozvojové pomoci má mnoho lidí, organizací a mnohdy dokonce sami příjemci pomoci. Je však nutné říci, že bez této pomoci by se těžko obešli a jejich politická, ekonomická situace a životní úroveň by patrně byla mnohonásobně horší. I přesto se Evropská komise a mnoho organizací, zabývajících se rozvojovou pomocí, snaží realizovat projekty pro zlepšení podmínek v zemi.

Následující tabulka zobrazuje, v jaké míře splnila Evropská komise příslibenou pomoc v letech 2002 – 2005.

Tabulka 4.1 Plnění příslibených závazků Evropské komise do Afghánistánu

V mil. EUR	Závazky 2002 – 2005, stav k 31. 12. 2005				
	Závazek	Smluvně vyjednáno	%	Vyplaceno	%
Zdraví a sociální ochrana	42,66	42,66	100,00	30,09	70,53
Infrastruktura	89,87	81,41	90,59	46,43	51,66
Institucionální podpora	307,59	283,86	92,29	263,51	92,83
Rozvoj venkova	203,17	176,63	86,94	125,23	61,64
Odminování	40,40	33,88	83,86	25,42	62,92
Společnost, média	42,72	42,25	98,90	37,42	87,31
Regionální spolupráce	9,19	7,00	85,47	6,50	79,37
Informace, studie	8,66	6,69	77,25	5,34	61,66
Monitoring, audit	6,36	5,32	83,65	3,20	50,31
Celkem	749,62	632,8	84,42	543,02	72,44

Zdroj: Country Strategy Paper 2007 - 2013, vlastní zpracování

⁷³ ŠULC, František. Proč rozvojové projekty v Afghánistánu (ne)pomáhají. *OWOP*. 14. 1. 2012. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2012/01/14/proc-rozvojove-projekty-v-afghanistanu-nepomahaji/>

Jak bylo uvedeno výše, existuje mnoho oblastí, do kterých je třeba investovat. Jak je vidět v tabulce, ne vždy se může poskytnout tolik, kolik je přislíbeno. Může za to obtížné pracovní prostředí Afghánistánu, které vedlo k obavám, že země nebude schopna absorbovat pomoc v plné výši z důvodu bezpečnostní situace a slabých vládních institucí. Nicméně i sebemenší finanční částka by mohla napomoci k zlepšení situace v zemi, záleží však na příjemci, jak s touto pomocí naloží a jak ji využije. V případě Afghánistánu je zřejmé, že díky rozvojové pomoci se situace nepatrně zlepšuje (viz Tabulka 3.3 Vybrané ekonomické ukazatele v Afghánistánu).

4.3 Pomoc plynoucí do Nepálu

Diplomatické vztahy mezi Nepálem a Evropskou unií se začaly formovat v roce 1975. Od dubna 2002 má Evropská unie své zastoupení v hlavním a zároveň největším městě Káthmándú. Rozvojová pomoc byla zahájena rokem 1975 a do roku 2006 obdržel Nepál asi 240 mil. EUR, které zahrnovaly veškeré druhy pomoci. Oblast spolupráce se postupně rozšiřovala a nyní zahrnuje obnovitelné přírodní zdroje, rozvoj venkova, vzdělání, zdraví, životní prostředí, lidská práva, zmírňování konfliktů a diverzifikaci vývozu. V dubnu 2008 byla Evropskou unií vyslána do Nepálu pozorovatelská mise s cílem podpořit mírový proces⁷⁴.

Jak již bylo uvedeno, hospodářský růst této země omezují vnitřní konflikty. Stabilitu a základ pro nový růst přinesla obnova míru v roce 2006, ale budování nového státu je velmi náročné. Kromě dosažení trvalého míru je zapotřebí pevný a stabilní demokratický systém a strategie udržitelného hospodářského růstu. Od roku 2004 je Nepál členem Světové obchodní organizace. Hlavním cílem Evropské unie je podpořit zlepšení životních podmínek Nepálu, zejm. ve venkovských oblastech a zvýšit výkonnost ekonomiky⁷⁵.

V období 2002 – 2006 byly definovány priority, mezi které patří dlouhodobé snižování chudoby, upevňování demokracie prostřednictvím zmírňování konfliktů, pomoc v obchodování a investování a integrace na světový trh. V rámci těchto priorit bylo zahájeno několik projektů, které uvádí tabulka 4.2.

---

⁷⁴ EUROPEAN PARLIAMENT. *Země Jižní Asie a indického subkontinentu* [on-line]. 2011 [13. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.4.11.pdf

⁷⁵ EUROPEAN COMMISSION. *EuropeanAid. Nepal* [on-line]. 2012 [13. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/nepal/nepal_en.htm

Tabulka 4.2 Projekty v Nepálu (2002 - 2006)

Název projektu	Rozpočet	Cíl
Projekt obnovitelné energie	15 mil. EUR	Vytvořit obnovitelnou energetickou infrastrukturu ve venkovských oblastech, usnadnit tak vytváření příjmů, udržitelný růst a poskytování sociálních služeb.
Balíček zmírnění konfliktu I.	3 mil. EUR	Pomoc lidem v problémových oblastech, snížit potenciál konfliktu, zlepšit sociálně-ekonomické podmínky.
Balíček zmírnění konfliktu II.	7 mil. EUR	Zvýšit kapacitu a účinnost NHRC ve sledování a reagování na porušování lidských práv, přístup k spravedlnosti pro všechny, zvýšit kapacitu soudnictví.
Projekt obchodní politiky	2 mil. EUR	Vytvořit a zlepšit základní podmínky pro stabilní a udržitelný hospodářský růst.

* pozn. NHRC – National Human Rights Commission (Národní komise pro lidská práva)

Zdroj: European Commission (2012), vlastní zpracování

Strategický dokument Nepálu pro období 2007 – 2013 vydaný Evropskou komisí uvádí tři hlavní oblasti podpory:

- vzdělávání, dodržování lidských práv, předcházení konfliktů a životní prostředí,
- stabilita a budování míru,
- usnadnění obchodování a budování ekonomických kapacit.

Víceletý orientační program pro první čtyři roky současného programového rámce (2007 – 2010) přiděluje 60 mil. EUR právě do těchto tří oblastí. Regionální a tematické programy jsou orientovány na podporu příslušných organizací v zemi⁷⁶.

Mezi nedávno dokončené projekty patří např. Projekt rozvoje venkova „Gulmi-Argakanchi“ (14,75 mil. EUR), Projekt zavlažování ve středo-západu (8,1 mil. EUR), Projekt

⁷⁶ EUROPEAN COMMISSION, ref. 75

integrovaného řízení povodí „Bagmatic“ (12,2 mil. EUR), Projekt sčítání lidu (2,4 mil. EUR), Vzdělávací program pro mateřské a základní školy (20,5 mil. EUR) a další.

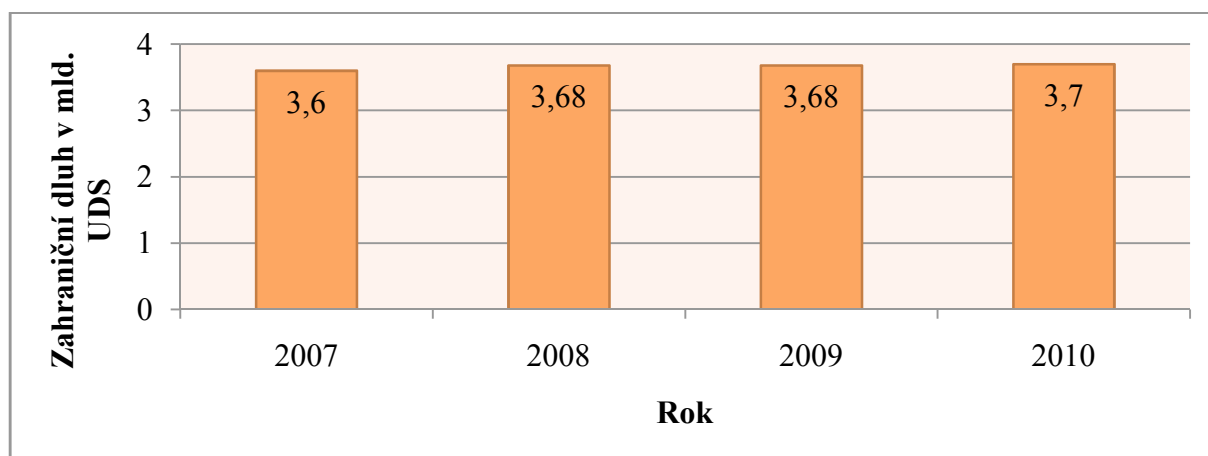
Nepál také těží z podpory, která do země plyne prostřednictvím nadnárodních a regionálních programů jako Program Asia-wide, Nadační fond Asie, Asociace jižní Asie pro regionální spolupráci a další. Dále existuje mnoho tematických programů, jako např. Evropská iniciativa pro demokracii a lidská práva, programy na ochranu životního prostředí a zdraví apod. Zvláštní podpora je poskytována bhútánským uprchlíkům, kteří žijí ve východním Nepálu, prostřednictvím programu pro vykořisťované obyvatele⁷⁷.

4.4 Účinnost pomoci plynoucí do Nepálu

Stejně jako v ostatních rozvojových zemích, i v Nepálu působí na efektivitu rozvojové pomoci spousta negativních faktorů. Jak již bylo zmíněno, klíčovou negací neefektivní pomoci je špatná distribuce zahraniční pomoci, která je způsobena nedostatečnou administrativou a korupcí, která panuje ve státní správě. Velkou roli zde hraje i další množství faktorů, jako je např. geografická poloha a s ní spojené riziko přírodních katastrof, dále občanské nepokoje a v neposlední řadě politická nestabilita.

Na dalším grafu je zobrazen vývoj zahraničního dluhu Nepálu v časové řadě 2007 – 2010. Od roku 2007 do roku 2010 se tento dluh zvýšil bezmála o 100 mil. USD. Navzdory rozvojové pomoci se dluh Nepálu nedaří snižovat, ale dá se říci, že v posledních letech se stabilně drží na úrovni 3,6 – 3,7 mld. USD.

Graf 4.5 Vývoj zahraničního dluhu Nepálu (mld. USD)

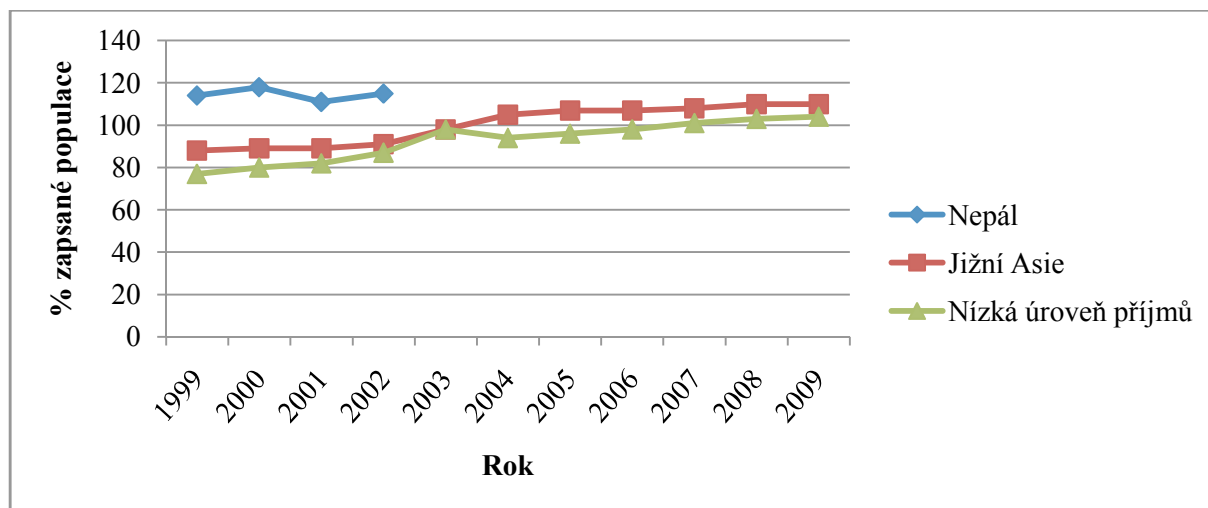

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

⁷⁷ EUROPEAN COMMISSION, ref. 75

Následující graf zobrazuje, stejně jako v předchozí kapitole, procentuální podíl obyvatel (nezávisle na věkové skupině), kteří se zapsali do primárního stupně vzdělání. V grafu je uvedeno srovnání Nepálu s průměrem zapsaných obyvatel z Jižní Asie a také průměrem ze zemí, které patří do kategorie zemí s nízkými příjmy. Data týkající se Nepálu jsou k dispozici pouze do roku 2002.

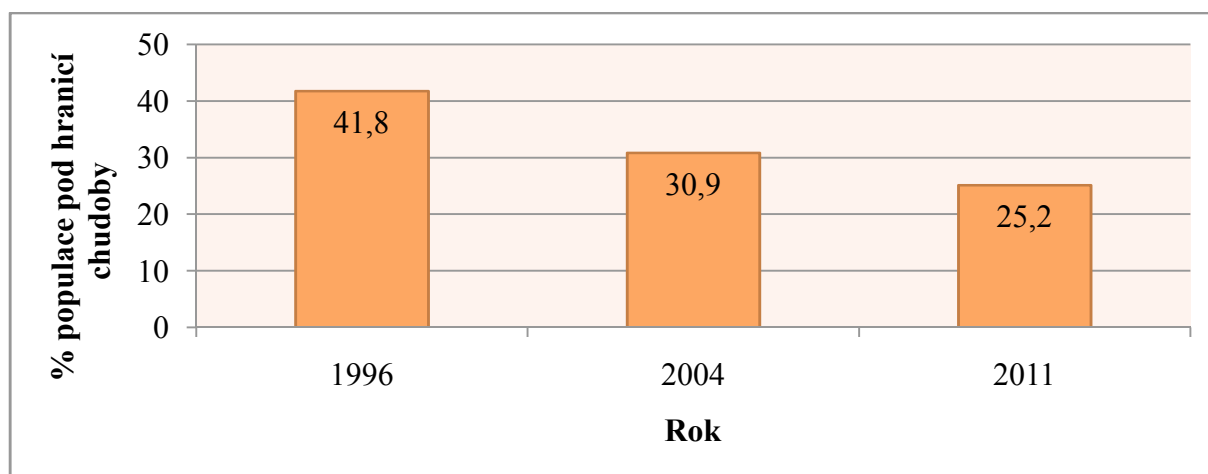
Graf 4.6 Zápis do primárního stupně vzdělání v Nepálu (%)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

I přes všechny negativní faktory je podle následujícího grafu vidět, že množství obyvatel, kteří žijí pod hranicí chudoby, se díky rozvojové pomoci snižuje. Od roku 1996 se toto množství snížilo téměř o polovinu. Navzdory tomuto faktu ale stále zůstává Nepál jednou z nejchudších zemí na světě.

Graf 4.7 Množství populace v Nepálu žijící pod hranicí chudoby (%)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Do Nepálu, stejně jako do většiny ostatních rozvojových zemí plyne spousta projektů na zlepšení ekonomické situace, zlepšení životního prostředí, zapojení dětí i dospělých do vzdělávacího procesu apod.

Jedním z úspěšných projektů pomáhající obyvatelům v Nepálu je potravinový projekt, který spustila Evropská unie v prosinci 2011. Cílem tohoto projektu je zlepšit bezpečnost potravin a zajistit výživu pro 20 tisíc domácností v západní oblasti země. V rámci tohoto projektu poskytla Evropská unie 3,6 mil. EUR, přičemž projekt by měl trvat 3 roky. Mezi aktivity projektu také patří školení zemědělců o nových technologiích, které jim pomohou zvýšit produktivitu práce a tím pádem také roční příjmy⁷⁸.

4.5 Pomoc plynoucí do Jemenu

Spolupráce Jemenu a Evropské komise byla zahájena roku 1978. Díky formování vztahů a rozvojové spolupráci se v roce 1990 sjednotili, jak již bylo uvedeno, obě části Jemenu. Rámec spolupráce byl zaměřen na obchodování, rozvoj a ekonomické otázky a vešel v platnost roku 1998. Tato dohoda představuje základ pro dlouhodobé smluvní závazky mezi Jemenem a Evropskou komisí.

Předchozí spolupráce byla zakotvena ve strategickém dokumentu pro období 2002 – 2006, ve kterém byly stanoveny čtyři hlavní oblasti spolupráce: bezpečnost potravin, zmírňování chudoby, zlepšení státní správy a demokracie a lidská práva.

V období 2007 – 2010 zaměřila Evropská komise pozornost na jemenskou vládu, která chtěla učinit pokrok v politické, ekonomické i sociální oblasti prostřednictvím intervencí, které byly orientovány na podporu hospodářského růstu a lidského rozvoje. Poskytnuté finanční prostředky sledovala Evropská komise, aby splnily účel, jak bylo uvedeno v Národním orientačním programu na období 2007 – 2010: poskytování služeb a zachovávat při tom nákladovou efektivnost, budování kapacit pro institucionální rozvoj a reformní program jemenské vlády⁷⁹.

Přehled poskytnutých finančních prostředků je uveden v tabulce 4.3. Z tabulky je zřejmé, že největší částka je vydána do soukromé ekonomické sféry a dále na zdokonalení soudního systému a dodržování lidských práv.

---

⁷⁸ MSN NEWS. *EU launches food project for Nepal* [on-line]. 2012 [15. 4. 2012]. Dostupné z: <http://news.in.msn.com/international/article.aspx?cp-documentid=5683612>

⁷⁹ EUROPEAN COMMISSION. *EuropeanAid. Yemen* [on-line]. 2012 [12. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/gulf-region/country-cooperation/yemen/yemen_en.htm

Tabulka 4.3 Finanční pomoc Jemenu v období 2007 – 2010 (v mil. EUR)

Sociální sektor		Vláda a lidská práva		Ekonomický sektor	
Vzdělání	Zdraví	Politické strany, parlament	Soudy, zákony	Soukromá sféra	Celkem
7,2	7,5	4,8	14,7	25,8	60

Zdroj: European Commission (2012), vlastní zpracování

4.6 Účinnost pomoci plynoucí do Jemenu

Již od roku 1978 poskytla Evropská komise Jemenu více než 220 mil. EUR na financování asi 115 projektů, které se zaměřovaly na rozvoj. Jelikož sjednocení severní a jižní části Jemenu je důležitý milník pro tuto zemi, je nutné říci, že od této doby činila pomoc z Evropské komise 180 mil. EUR⁸⁰. Většina těchto prostředků byla vynaložena na projekty, které se týkají potravinové pomoci a hospodářského rozvoje.

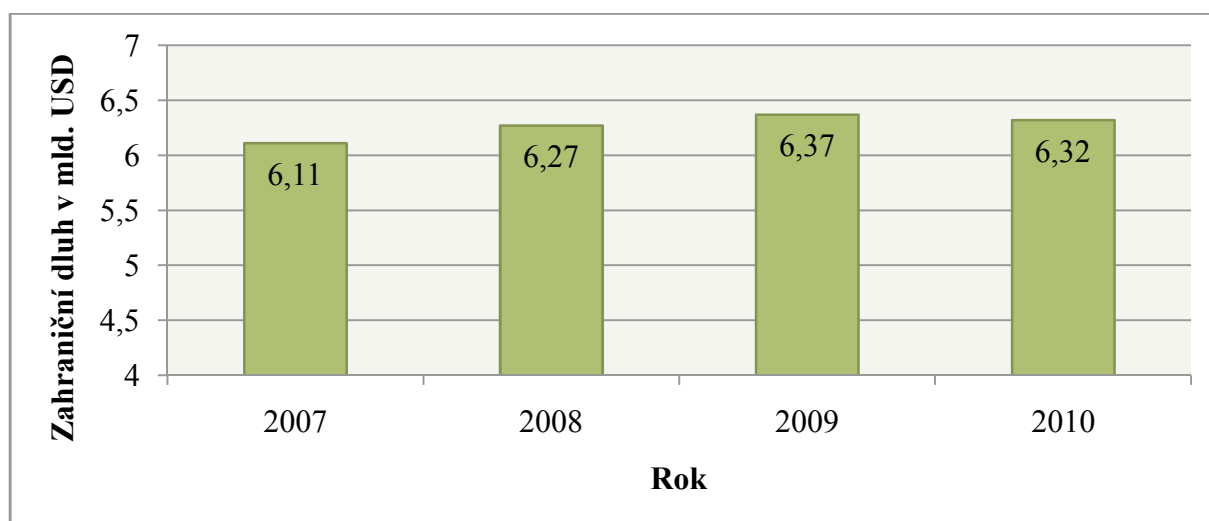
Také efektivitu rozvojové pomoci v Jemenu bohužel negativně ovlivňuje mnoho faktorů. Jsou jimi například vysoká korupce, pochybná demokracie, dlouholetá vláda jedné strany a v neposlední řadě negativní působení teroristické skupiny Al-Káida. Odborníci tvrdí, že aktivity této skupiny mohou způsobit, že se z Jemenu stane další zhroucený stát, podobný Somálsku, tím pádem by vznikla bezpečnostní hrozba pro celý svět. Řada zemí proto zvyšuje svoji dárcovskou pomoc, aby hrozbu odvrátila. Projekty a programy většinou probíhaly izolovaně a nepodařilo se tak dosáhnout společné spolupráce. Z důvodu této neefektivity hrozí, že Jemen vypadne z některých rozvojového programu pro období 2011 – 2015. Příkladem vyloučení Jemenu z programu může být Česká republika, která je rovněž štědrým poskytovatelem rozvojové pomoci⁸¹.

Nicméně i přesto je vidět na mnohých ukazatelích, že se situace díky rozvojové pomoci zlepšuje. V následujícím grafu je opět zobrazen vývoj zahraničního dluhu. Jemen vykazoval nepatrné zvyšování dluhu do roku 2009, ale v roce 2010 byl zaznamenán malý pokles. To může být známkou toho, že rozvojová pomoc nabývá pozitivních účinků globálně v rámci celé země, nejen na konkrétních místech, kde projekty působí.

⁸⁰EUROPEAN COMMISSION, ref. 79

⁸¹ Rozvojová pomoc v Jemenu. In: *Studio ČT24*. TV, ČT24, 19. ledna 2010, 9:10.

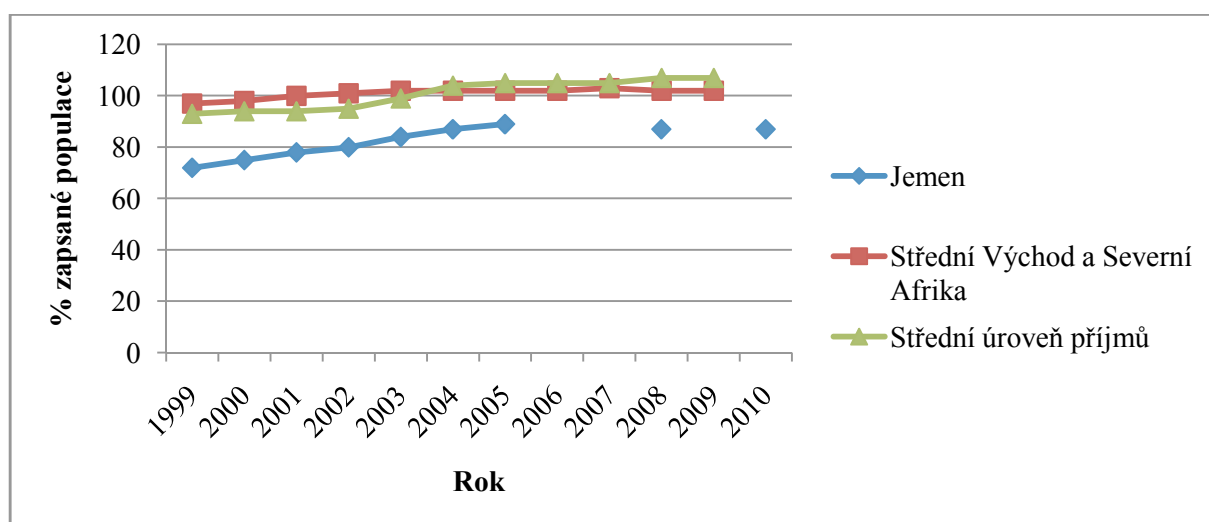
Graf 4.8 Vývoj zahraničního dluhu Jemenu (mld. USD)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Jak již bylo uvedeno výše, Evropská komise zaměřila v období 2007 – 2010 svou pozornost na jemenskou vládu, která prostřednictvím intervencí podporovala lidský rozvoj. Do oblasti vzdělávání je pro toto období vyčleněno 7,2 mil. EUR (viz tabulka 3.2). V grafu jsou pět uvedeny data nejen za Jemen, ale i průměr za Střední Východ a Severní Afriku a také průměr zemí spadající do kategorie zemí se středními příjmy, kam se podle kritérií Světové banky Jemen řadí. Z tohoto pohledu se dá říci, že Jemen v této oblasti zaostává za ostatními zeměmi.

Graf 4.9 Zápis do primárního stupně vzdělání v Jemenu (%)

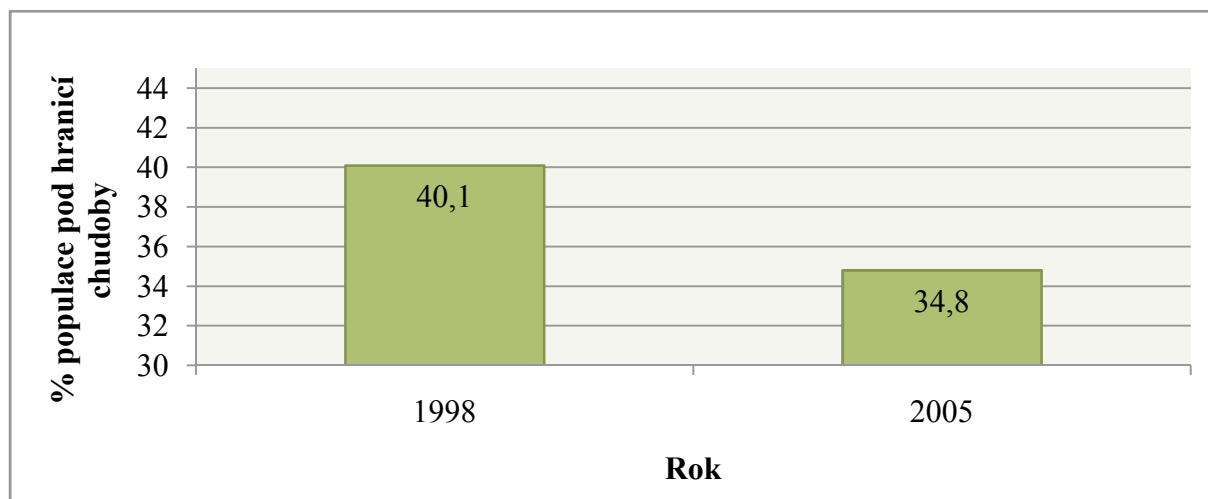

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Další graf ukazuje, jak se podle Světové banky během období 1998 – 2005 snížil poměr chudých lidí, žijících pod hranicí chudoby. V důsledku politických nepokojů v Jemenu, které probíhaly v loňském roce, se zvýšily ceny základních komodit. To zapříčinilo opět rostoucí míru chudoby na úroveň okolo 40 %⁸².

Graf 4.10 Množství populace v Jemenu žijící pod hranicí chudoby (%)

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Jemen není podporován pouze přímo Evropskou komisí, nýbrž také členskými zeměmi, které poskytují rovněž rozvojovou pomoc chudým státům. Mezi hlavní dárce patří Německo a Nizozemí, které orientují svou pomoc především na vodní hospodářství, zdravotnictví, vzdělávání, podporu ekonomických reforem a systém vládnutí. Dalším významným dárce je Francie, která se zaměřuje na podporu policejních sil a rozvoj venkova. Italská pomoc je směřována do oblasti zdravotnictví, životního prostředí, námořní bezpečnosti a ochrany uprchlíků a Dánsko zaměřuje pomoc na podporu demokracie a lidských práv⁸³. Na rozvojové pomoci se samozřejmě podílí také nejen ostatní členské země, ale i jiné části světa, jako USA, Japonsko nebo mezinárodní organizace, např. Světová Banka, UNDP, UNICEF a další.

4.7 Účinnost rozvojové pomoci

V současné době se analytici Světové banky a dalších mezinárodních institucí přiklání k pesimistickému názoru na závislost růstu HDP v rozvojových zemích na objemu

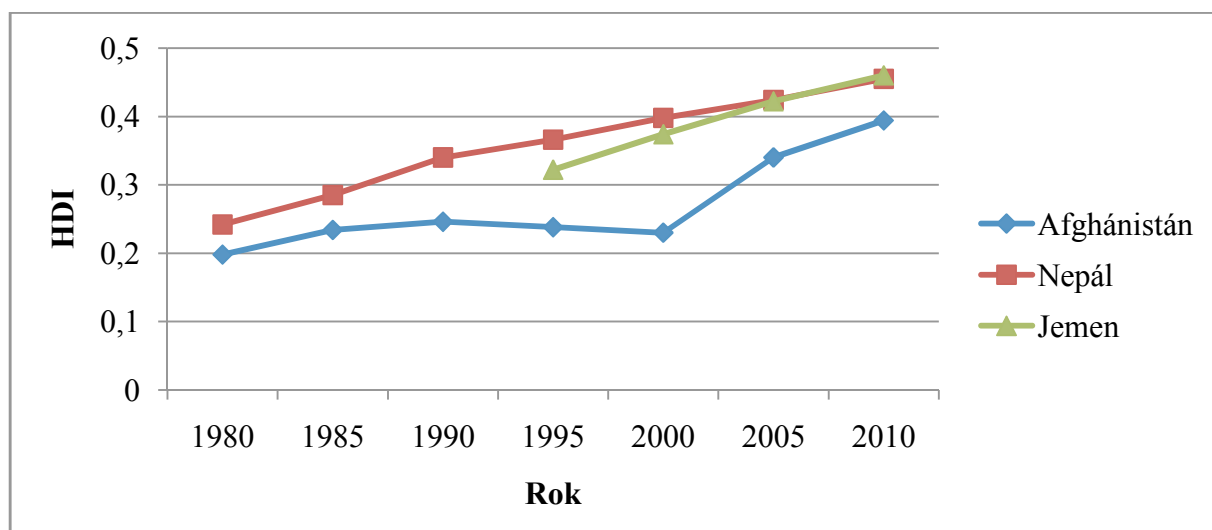
⁸² UNDP. Republik of Yemen. *Poverty Reduction* [on-line]. 2012 [25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.undp.org.ye/poverty.php>

⁸³ ROZVOJOVKA. *Požehnaná země* [on-line]. 2010 [13. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/pozehnana-zeme_200_88.htm

oficiální rozvojové pomoci. Podle posledních studií bylo zjištěno, že vyšší účinnosti rozvojové pomoci je dosahováno v zemích s vyšší úrovní státní správy a institucionální základny a že korupce značným způsobem znehodnocuje efektivnost rozvojových projektů⁸⁴.

Pokud se jedná o tři vybrané země Asie, tedy země, které se v žebříčku indexu lidského rozvoje umístily na posledních místech, platí tvrzení uvedené v předchozím odstavci. Rozvojová pomoc přináší sice určitý efekt, co se týče konkrétní oblasti, do které je směřována, ale korupce ve státní správě bohužel znemožňuje dosažení kladného dlouhodobého výsledku. I přesto ale Afghánistán, Nepál i Jemen vykazují stoupající tendenci, co se týče indexu HDI. Roste tedy úroveň nejen životní úrovně, ale také úroveň dlouhého a zdravého života a úroveň přístupu ke vzdělání. V Graf 4.11 Vývoj HDI vybraných zemí 4.11 je zobrazena převážně rostoucí tendence indexu lidského rozvoje pro Afghánistán, Nepál i Jemen (údaje pro Jemen jsou k dispozici od roku 1995).

Graf 4.11 Vývoj HDI vybraných zemí

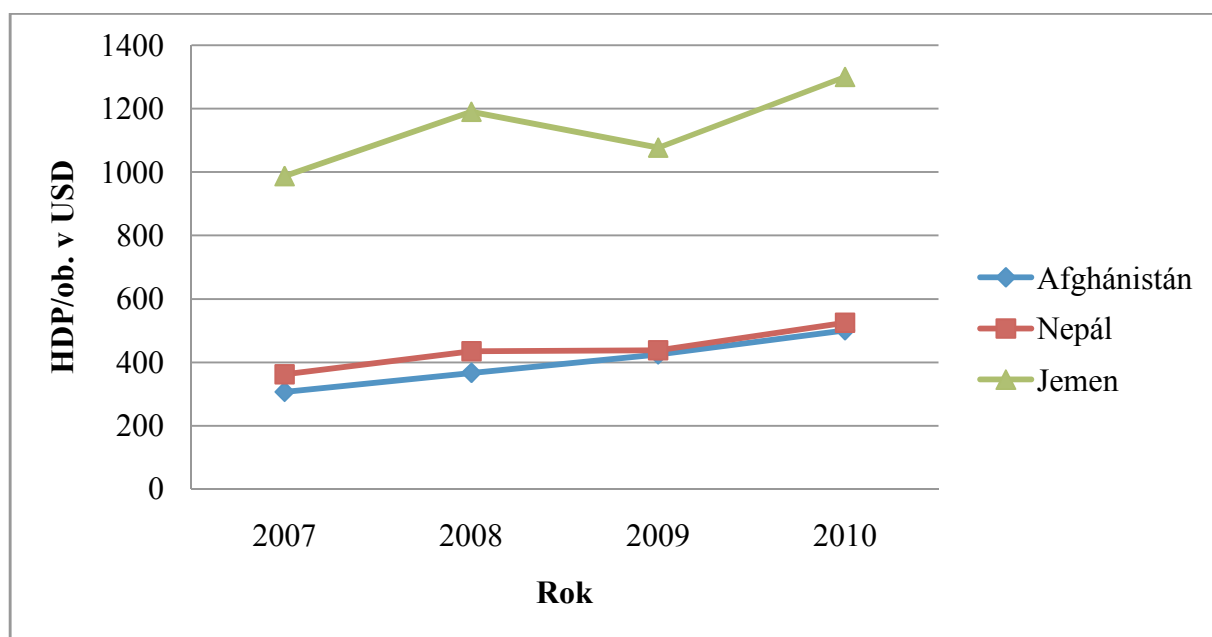

Zdroj: Human Development Report, 2012, vlastní zpracování

Rostoucí tendence u těchto zemí lze zaznamenat také na ukazateli HDP na obyvatele, jak již bylo uvedeno v jednotlivých kapitolách věnovaných těmto zemím. Následující graf zobrazuje srovnání hodnot HDP/ob. Afghánistánu, Nepálu i Jemenu.

⁸⁴ KOCOUREK, Aleš. *Podnikatelské aspekty diferenciacce rozvojových zemí a rozvojová pomoc České republiky (se zaměřením na země subsaharské Afriky)* Liberec, 2006. Doktorská disertační práce. Technická univerzita v Liberci, Hospodářská fakulta.

Graf 4.12 Vývoj HDP/ob. (v běžných cenách) v Afghánistánu, Nepálu a Jemenu

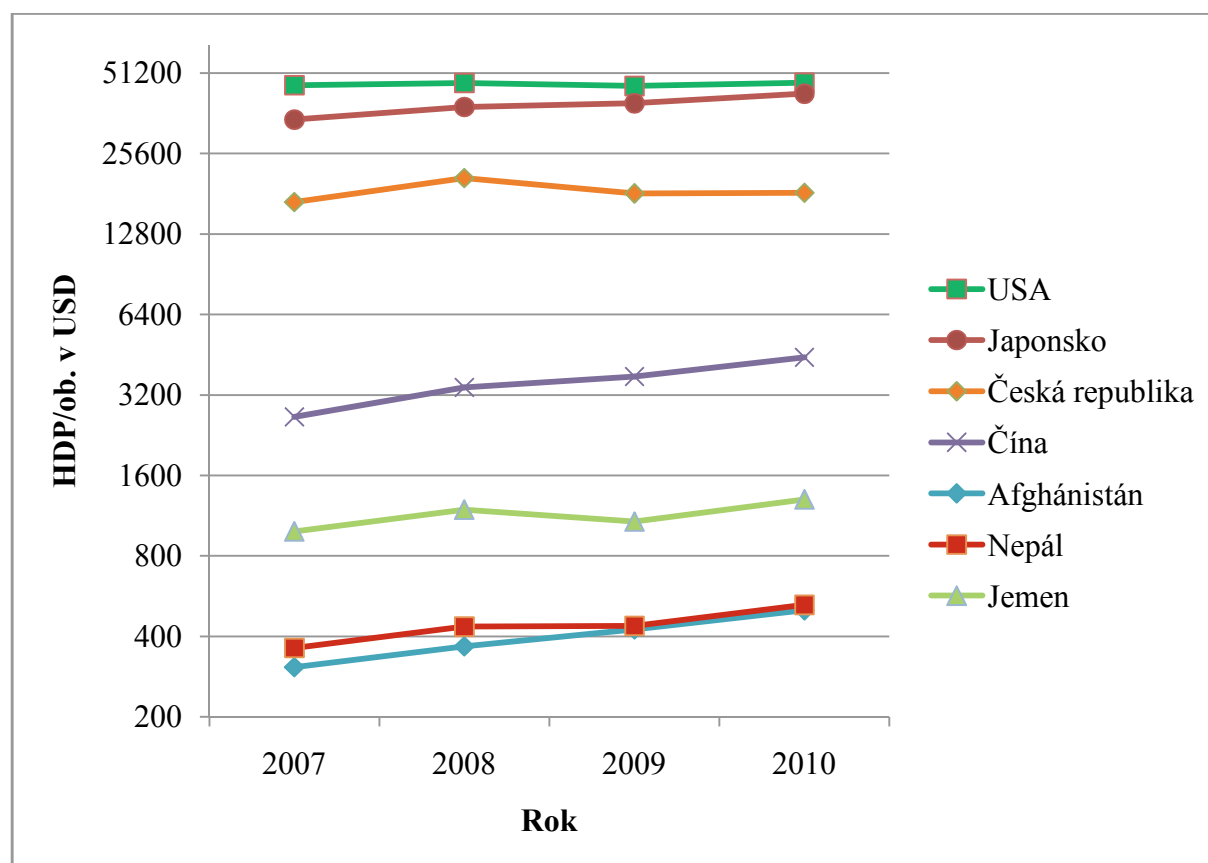

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Z grafu lze vidět, že i když je hodnota HDI Jemenu srovnatelná s hodnotami zbylých dvou zemí, v HDP/ob. tyto země jasně převyšuje. Důvodem je rozdílnost ukazatelů spočívající v jejich struktuře. Index lidského rozvoje je totiž vypočítáván z více hodnot a udává, jak je stát „lidsky rozvinut“, jak již bylo uvedeno v kapitole věnované právě HDI. Naproti tomu HDP na obyvatele je relativní ukazatel, který vyjadřuje ekonomickou úroveň země a jeho hodnota je vypočítávána jako podíl HDP v běžných cenách a středního stavu obyvatel v příslušném roce.

Poslední graf uvádí zajímavé srovnání vybraných zemí (Afghánistánu, Nepálu a Jemenu) s jinými ekonomikami, jejichž HDP/ob. mnohonásobně převyšuje tyto země a řadí se tak do jiných příjmových kategorií.

Graf 4.13 Srovnání vývoje HDP/ob. (v běžných cenách) v různých zemích

Zdroj: World Bank (2012), vlastní zpracování

Graf ilustruje úroveň HDP/ob. v USA, Japonsku, České republice, Číně, Afghánistánu, Nepálu a Jemenu. Jsou tedy zahrnuty jak tři nejchudší země Asie, tak i země, které se řadí mezi jedny z nejbohatších na světě z pohledu tohoto ukazatele (vyjímaje Čínu, která spadá zhruba do poloviny žebříčku). Zatímco vyspělý stát, jako je USA, dosahuje hodnot téměř 50 tisíc USD na obyvatele, Čína, jakožto druhá největší ekonomika na světě, dosahuje dnes hodnoty okolo 7 tisíc USD na obyvatele (příčinami jsou obrovské množství obyvatel a slabé hospodářské základy). K těmto hodnotám se bohužel ani zdaleka nepřibližují chudé státy právě jako např. Afghánistán. I přesto ale existuje spousta zemí, jejichž HDP/ob. nedosahuje ani tak malých hodnot, jako v Afghánistánu nebo Nepálu. Jsou jimi převážně africké země jako Demokratická republika Kongo, Libérie, Somálsko, Etiopie a mnoho dalších.

4.8 Dílčí shrnutí

Problémem malé efektivnosti rozvojové pomoci je fakt, že současný systém poskytování rozvojové pomoci dostatečně nemotivuje rozvojové země k razantnějším reformám státní správy. Většina pokusů ohledně poskytnutí pomoci vázané právě

na institucionální reformy měla v těchto ekonomikách spíše negativní dopady, které často vedly k dalšímu nárůstu korupce.

Afghánistán, Nepál i Jemen dlouhodobě spolupracují s Evropskou unií. Rozvojová pomoc se do těchto zemí dostává již od 70. let minulého století. Od té doby se podíl chudoby v rozvojových zemích (obecně vzato) snížil na polovinu. Nejen díky Evropské unii, ale díky všem organizacím, které poskytují rozvojovou pomoc, především OSN. Nesmějí být ale opomenuti také soukromí dárci, jejichž pomoc, ať už finanční nebo materiální, rovněž velice napomáhají zlepšování složité situace v konkrétních oblastech. Navzdory ekonomicky těžké době se podíl soukromých dárců stále zvyšuje a u valné většiny lidí vzrůstá v podvědomí potřeba podporovat chudé země. S existencí pomoci soukromých dárců ale vyvstává problém špatné kvantifikace rozvojové pomoci.

Jak je vidět v průběhu této kapitoly, podle údajů Světové banky, se míra chudoby ve třech vybraných státech opravdu snižuje. V časových řadách bylo zaznamenáno také zlepšení v oblasti vzdělávání, kde se rok od roku zapíše do primárního stupně vzdělání více dětí nebo i dospělých. V oblasti státního rozpočtu ale výsledky tak pozitivní nejsou. V Nepálu a Jemenu úroveň zahraničního dluhu kolísá, stále ve velkých sumách, a dlouhodobě nevykazuje výrazné snížení. V Afghánistánu se úroveň zahraničního dluhu stále razantně zvyšuje.

Během pozorování se nabízela možnost čerpat z různých institucí, které se mimo jiné zabývají sběrem a zpracováním statistických dat ze všech zemí světa. Světové organizace tohoto typu, jako je např. Mezinárodní měnový fond, Central Intelligent Agency či Světová banka se v údajích o rozvojových zemích často neshodují. Tyto instituce mají odlišné metodiky sběru a výpočtu dat, což způsobuje právě tyto odlišnosti. Dostupnost dat v rozvojových zemích je navíc omezená, projevuje se nedostatek kapacit, potřebných pro sběr, zpracování a šíření dat, a k nepřehlednosti také přispívá stínová ekonomika těchto zemí.

5 ZÁVĚR

V dnešní době představuje rozvojová pomoc nedílnou součást světového hospodářství. Měla by reagovat na ty nejtrýznivější problémy nejchudších oblastí. Ne vždy se ale setkáme s příznivými účinky rozvojové pomoci. Země, do kterých tato pomoc plyne, se stávají čím dál více závislými na pomoci z vyspělých zemí. Proto je důležité, aby se třetí země naučily využívat své vlastní zdroje za pomoci rozvojových politik k vybudování vlastního potenciálu a rozvoje. Ačkoli se většina nejméně rozvinutých zemí na světě nachází v Africe, kam také plyne poměrně větší část rozvojové pomoci, nesmíme zapomenout, že existuje mnoho dalších oblastí, které tuto pomoc potřebují. Patří mezi ně země Latinské Ameriky (např. Haiti, Kuba, Nikaragua), Evropy (např. Albánie, Moldavsko) a samozřejmě také země Asie, na které je zaměřena tato práce.

Cílem první kapitoly bylo teoreticky vymezit rozvojovou pomoc jako nedílnou součást zahraničních politik vyspělých států se zaměřením na rozvojovou pomoc Evropské unie. Snahou Evropské unie v této oblasti je posílit odpovědnost rozvojových zemí a také odstranit příčiny zranitelnosti, kterými jsou chudé země sužovány. Mezi tyto příčiny, jak již bylo uvedeno, patří např. nedostatek pitné vody, nedostatečné zásobování potravinami, nedostatečný přístup k sociálním službám, ke vzdělání, k infrastruktuře, nedostatečná zdravotní péče a mnoho dalších. Evropská unie také usiluje o zlepšení situace v oblasti dodržování lidských práv a posílení demokracie vlastními silami rozvojových zemí. V rámci rozvojové pomoci se unie zavázala plnit Rozvojové cíle tisíciletí, které byly stanoveny na summitu tisíciletí, a které se zavázalo plnit všech 191 členských zemí OSN. V současné době však probíhá ve většině zemí unie dluhová krize, která ohrožuje rozvojovou pomoc. Kvůli krizi eurozóny tedy hrozí pokles finanční pomoci chudým zemím.

Druhá kapitola byla zaměřena na Asijský kontinent a jeho regiony, konkrétně pak na Afghánistán, Nepál a Jemen. Výběr byl uskutečněn na základě seřazení zemí podle Indexu lidského rozvoje, kde se tyto tři země nacházely na posledních místech v rámci Asijských zemí. Tyto tři země jsou tedy považovány za jedny z nejchudších zemí na světě. Avšak ne podle příjmové situace, nýbrž podle toho, jak je stát „lidsky rozvinut“. Hodnotí se tedy kvalita lidského života na základě tří dimenzí: zdraví (očekávaná délka života při narození), vzdělání (střední délka vzdělání a očekávaná délka vzdělání) a kvalita života (hrubý národní příjem na obyvatele). Existují však státy, ve kterých bohatství země neodpovídá kvalitě života. Tzn. země, které mají vyšší HDI než HDP, mají vyšší kvalitu života, než by odpovídalo jejich

bohatství (např. Řecko, Španělsko, Finsko, Kostarika, Thajsko) a naopak země s nižším HDI než HDP mají vysoké příjmy, ale úroveň kvalitního života je slabší.

Afghánistán, Nepál i Jemen mají mnoho společných problémů, ať už v ekonomické, politické nebo demografické oblasti. Mezi jejich nejvážnější problémy patří velmi vysoké zadlužení, málo rozvinutá ekonomika, nízká gramotnost obyvatel, nedostatečná zdravotní péče a v neposlední řadě nedodržování lidských práv. Evropská unie a další poskytovatelé rozvojové pomoci se snaží těmto státům pomáhat různými formami, např. udělováním výhod na mezinárodním trhu nebo poskytováním pomoci prostřednictvím rozvojových programů.

Třetí kapitola je věnována rozvojové pomoci, která plyne do Afghánistánu, Nepálu a Jemenu z Evropské unie. V rámci rozvojové pomoci se uskutečňuje velké množství programů, prostřednictvím kterých poskytuje unie finanční prostředky těmto oblastem. Velká část finančních prostředků jde na obnovu veřejné správy. Efekt této podpory je však velmi malý kvůli špatné distribuci zahraniční pomoci, která je způsobena právě nedostatečnou administrativou a korupcí. Prostřednictvím strategických plánů usiluje unie o spolupráci s vládami těchto zemí. Pomoc unie se zaměřuje na mnoho dalších oblastí, jakými jsou např. bezpečnost potravin, zmírňování chudoby, demokracie a lidská práva. V souvislosti s těmito problémy plyne do zemí pomoc v podobě jak rozvojové, tak humanitární pomoci. Pomoc, která je zaměřena na určitou oblast (např. projekty na výstavbu nemocnic, škol, na obnovu vodních zdrojů, na potravinové zabezpečení a jiné) je mnohem efektivnější, než pomoc zaměřená na obnovu státní správy, prostřednictvím které by se měla rozvojová pomoc přerozdělovat do problémových oblastí.

Problémem neefektivní pomoci může být také demotivace, která je způsobena negativním postojem k rozvojové pomoci. Ten zaujímá mnoho lidí, organizací a dokonce i sami příjemci pomoci. Důležité je však mít na paměti, že chudé země se bez rozvojové pomoci již neobejdou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. *Rozvojová ekonomika*. Praha: Oeconomica, 2009. 346 s. ISBN 978-80-245-1515-1.

ADAMCOVÁ, Lenka, et al. *Úvod do rozvojových studií*. 1. vyd. VŠE Praha: Oeconomica, 2006. 297 s. ISBN 80-2451057-X.

HOUT, Will. *EU Development Policy and Poverty Reduction: Enhancing effectiveness*. 1.vyd. Ashgate: Publishing, 2007. 225 s. ISBN 978-0-7546-4895-6.

KAŇÁKOVÁ, Naděžda. *Globální problémy*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2004. 153 s. ISBN 80-248-0681-9.

KOCOUREK, Aleš. *Podnikatelské aspekty diferenciací rozvojových zemí a rozvojová pomoc České republiky (se zaměřením na země subsaharské Afriky)* Liberec, 2006. Doktorská disertační práce. Technická univerzita v Liberci, Hospodářská fakulta.

LIBIEDZIK, Marian a Michal TVRDOŇ. *Hospodářské politiky Evropských společenství – vznik, vývoj a současnost*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2007. 203 s. ISBN 978-80-7248-424-9.

PLŠKOVÁ, Petra. *Rozvojová spolupráce a pomoc EU a země Afriky*. Ostrava 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra evropské integrace.

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2007. 318 s. ISBN 978-80-7201-653-2.

Internetové zdroje:

CIA. The World Factbook: *Afghanistan* [on-line]. CIA [27. 2. 2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>

CIA. The World Factbook: *Nepal* [on-line]. CIA [29. 2. 2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>

CIA. The World Factbook: *Yemen* [on-line]. CIA [29. 2. 2012]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>

EUROPA. Delegation of the European Union to Afghanistan. *Aid to Uprooted People* [on-line]. Europa [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/afghanistan/eu_afghanistan/development_cooperation/aid_uprooted_people/index_en.htm

EUROPA. *Evropský rozvojový fond (ERF)* [on-line]. Europa [22. 11. 2011]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/r12102_cs.htm.

EUROPEAN COMMISSION. *Asia and Central Asia: Overview* [on-line]. 2012 [25. 1. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Country Strategy Paper: Islamic Republic of Afghanistan 2007 – 2013* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/afghanistan_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *EuropeAid* [on-line]. 2012 [7. 5. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. EuropeAid. *Afghanistan* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/afghanistan_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *European Instrument for Democracy and Human Rights* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. EuropeanAid. *Nepal* [on-line]. 2012 [13. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/nepal/nepal_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. EuropeanAid. *Yemen* [on-line]. 2012 [12. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/gulf-region/country-cooperation/yemen/yemen_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Instrument for Stability* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/ifs_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Rozpočet EU na rok 2011 v číslech* [on-line]. 2011 [22. 11. 2011]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2011/budget_folder/budget_2011_cs.pdf

EUROPEAN COMMISSION. Trade. *Everything But Arms* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/generalised-system-of-preferences/everything-but-arms/>

EUROPEAN PARLIAMENT. *Země Jižní Asie a indického subkontinentu* [on-line]. 2011 [13. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.4.11.pdf

HUMAN DEVELOPMENT REPORT. *Human Development Index* [on-line]. 2011 [31. 1. 2012]. Dostupný z: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>

IMF. World Economics Outlook Database: September 2011 [on-line]. 2011 [29. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weoselgr.aspx>

ISLAMIC REPUBLIC OF AFGHANISTAN. Ministry of Rural Rehabilitation and Development. *National Solidarity Programme* [on-line]. Islamic Republic of Afghanistan [2. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.nspafghanistan.org/>

JANDA, Jakub. *USA jako aktér nových globálních závodů ve zbrojení* [on-line]. 2012 [24. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.jakubjanda.com/2012/04/usa-jako-akter-novych-globalnich-zavodu.html>

JIHOVÝCHODNÍ ASIE INFO. *Jihovýchodní Asie* [on-line]. Jihovýchodní Asie [27. 1. 2012]. Dostupné z: <http://jihovychodniasie.info/>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Nepál. *Ekonomická charakteristika země* [on-line]. MZV [28. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/nepal/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

MSN NEWS. *EU launches food project for Nepal* [on-line]. 2012 [15. 4. 2012]. Dostupné z: <http://news.in.msn.com/international/article.aspx?cp-documentid=5683612>

OECD. *Development aid reaches an historic high in 2010* [on-line]. OECD [16. 11. 2011]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/35/0,3746,en_2649_34447_47515235_1_1_1_1,00.html.

OSN. Informační centrum OSN v Praze: *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2005 [21. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>.

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Afghánistán* [on-line]. 2004-2012 [27. 2. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=afghanistan>

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Jemen* [on-line]. 2004-2012 [29. 2. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=jemen>

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Makroregiony* [on-line]. 2004-2012 [30. 1. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/>

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ASIE. *Nepál* [on-line]. 2004-2012 [29. 2. 2012]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=jemen>

Rozvojová pomoc v Jemenu. In: *Studio ČT24*. TV, ČT24, 19. ledna 2010, 9:10.

ROZVOJOVKA. *Požehnaná země* [on-line]. 2010 [13. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/pozehnana-zeme_200_88.htm

Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie: Konsolidované znění. In: *Ústřední věstník C* 83. 30. 3. 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm#founding>

SVĚTADÍLY. *Asie* [on-line]. 2007-2008 [25. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.svetadily.cz/zs-asie.php>

ŠULC, František. Proč rozvojové projekty v Afghánistánu (ne)pomáhají. *OWOP*. 14. 1. 2012. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2012/01/14/proc-rozvojove-projekty-v-afghanistanu-nepomahaji/>

UK v Praze. Centrum pro otázky životního prostředí. *Index lidského rozvoje* [on-line]. Univerzita Karlova v Praze [30. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/COZP-39.html>

UN Office on Drugs and Crime. *Afghanistan Opium Survey 2007* [on-line]. September 2007 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/research/Afghanistan_Opium_Survey_2007.pdf

UNDP. Afghanistan. *Law and Order Trust Fund for Afghanistan* [on-line]. 2011 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.undp.org.af/WhoWeAre/UNDPinAfghanistan/Projects/sbgs/prj_lotfa.htm

UNDP. Republik of Yemen. *Poverty Reduction* [on-line]. 2012 [25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.undp.org.ye/poverty.php>

WORLD BANK [online]. 2012 [7. 5. 2012]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

WORLD BANK. *Afghanistan Reconstruction Trust Fund* [on-line]. 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20152008~pagePK:141137~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html>

WORLD BANK. Data by countries. *Afghanistan* [on-line]. 2012 [11. 4. 2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/afghanistan>

WORLD BANK. Data by countries. *Nepal* [on-line]. 2012 [11. 4. 2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/nepal>

WORLD BANK. Data by countries. *Yemen* [on-line]. 2012 [11. 4. 2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/yemen-republic>

WORLD BANK. Data by indicators. *GDP per capita (current US\$)* [on-line]. 2012 [25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

WTO. News. *WTO shows strong support for Afghanistan's membership* [on-line]. World Trade Organization 2012 [2. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_afg_31jan11_e.htm

ZEMĚPIS. *Informace o Asii* [on-line]. 2010 [27. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.zemepis.eu/informace-o-asii.p257.html>

SEZNAM ZKRATEK

ACP	African, Caribbean and Pacific Group of States (Sdružení států Afrika, Karibik, Pacifik)
ARTF	Afghanistan Reconstruction Fund (Afghánský rekonstrukční nadační fond)
ASEAN	Association of South East Asian Nations (Sdružení států jihovýchodní Asie)
ASEM	Asia-Europe Meeting (Asijsko-evropské setkání)
CIA	Central Intelligent Agency (Ústřední zpravodajská služba)
ČR	Česká republika
DAC	Development Assistance Committee (Výbor pro rozvojovou pomoc)
DAG	Development Assistance Group (Skupina pro rozvojovou pomoc)
DCI	Development and Cooperation Instrument (Nástroj pro rozvojovou spolupráci)
EDF	European Development Fund (Evropský rozvojový fond)
EIDHR	European Instrument for Democracy and Human Rights (Nástroj pro demokracii a lidská práva)
ENPI	European Neighbourhood and Partnership Instrument (Nástroj evropského sousedství a partnerství)
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
EUR	Euro – měna Evropské měnové unie
EYS	Expected years of schooling (Očekávaná délka vzdělání)
GSP	Generalised System of Preferences (Všeobecný systém preferencí)
HDI	Human Development Index (Index lidského rozvoje)
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní důchod
IADB	Inter-American Development Bank (Meziamerická rozvojová banka)
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development (Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj)
IC	Nástroj spolupráce s průmyslovými zeměmi
IFAD	International Fund for Agricultural Development (Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj)
IFC	International Finance Corporation (Mezinárodní finanční korporace)
IPA	Instrument for Pre-accession Assistance (Integrovaný nástroj pro předvstupní pomoc)

IS	Instrument for Stability (Nástroj pro stabilitu)
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
LDC	Least Development Country (Nejméně rozvinutá země)
LOTFA	Law and Order Trust Fund (Fond práva a pořádku)
MYS	Mean years of schooling (Střední délka vzdělání)
NHRC	National Human Rights Commission (Národní komise pro lidská práva)
NSP	National Solidarity Programme (Národní program solidarity)
ODA	Official Development Aid (Rozvojová pomoc)
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OEEC	Organization for Europe Economic Co-operation (Organizace pro hospodářskou spolupráci)
OSN	Organizace spojených národů
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UNDP	United Nations Development Programme (Rozvojový program OSN)
UNICEF	United Nations Children's Fund (Dětský fond Organizace spojených národů)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USAID	United States Agency for International Development (Agentura Spojených států pro mezinárodní rozvoj)
USD	United States Dollar (Americký dolar)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. 5. 2012

.....

jméno a příjmení studenta

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Seznam asijských států podle indexu lidského rozvoje v roce 2011
Příloha č. 2	Mapa Asie – rozdělení do regionů
Příloha č. 3	Mapa Afghánistánu
Příloha č. 4	Mapa Nepálu
Příloha č. 5	Mapa Jemenu
Příloha č. 6	Fotografie projektů pro místní rozvoj a obživu v Afghánistánu v rámci programu rozvoje venkovských komunit (NSP)
Příloha č. 7	Fotografie stavby školy v Nepálu v rámci projektu UK Scouts ve spolupráci s Akčním programem Společenství pro Nepál

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Seznam asijských států podle indexu lidského rozvoje v roce 2011

		Index lidského rozvoje (HDI)	Střední délka života při narození	Střední délka vzdělání	Očekávaná délka vzdělání	Hrubý národní důchod na obyvatele
		Hodnota	(roky)	(roky)	(roky)	(PPP\$ 2005)
VELMI VYSOKÁ ÚROVEŇ LIDSKÉHO ROZVOJE						
12	Japonsko	0,901	83,4	11,6	15,1	32 295
13	Hongkong, Čína (SAR)	0,898	82,8	10,0	15,7	44 805
15	Jižní Korea	0,897	80,6	11,6	16,9	28 230
17	Izrael	0,888	81,6	11,9	15,5	25 849
26	Singapur	0,866	81,1	8,8	14,4	52 569
30	Spojené arabské emiráty	0,846	76,5	9,3	13,3	59 993
31	Kypr	0,840	79,6	9,8	14,7	24 841
33	Brunej	0,838	78,0	8,6	14,1	45 753
37	Katar	0,831	78,4	7,3	12,0	107 721
42	Bahrajn	0,806	75,1	9,4	13,4	28 169
VYSOKÁ ÚROVEŇ LIDSKÉHO ROZVOJE						
56	Saudská Arábie	0,770	73,9	7,8	13,7	23 274
61	Malajsie	0,761	74,2	9,5	12,6	13 685
63	Kuvajt	0,760	74,6	6,1	12,3	47 926
66	Rusko	0,755	68,8	9,8	14,1	14 561
68	Kazachstán	0,745	67,0	10,4	15,1	10 585
71	Libanon	0,739	72,6	7,9	13,8	13 076
75	Gruzie	0,733	73,7	12,1	13,1	4 780
86	Arménie	0,716	74,2	10,8	12,0	5 188
88	Írán	0,707	73,0	7,3	12,7	10 164
89	Omán	0,705	73,0	5,5	11,8	22 841
91	Ázerbájdžán	0,700	70,7	8,6	11,8	8 666
92	Turecko	0,699	74,0	6,5	11,8	12 246
STŘEDNÍ ÚROVEŇ LIDSKÉHO ROZVOJE						
95	Jordánsko	0,698	73,4	8,6	13,1	5 300

97	Srí Lanka	0,691	74,9	8,2	12,7	4 943
101	Čína	0,687	73,5	7,5	11,6	7 476
102	Turkmenistán	0,686	65,0	9,9	12,5	7 306
103	Thajsko	0,682	74,1	6,6	12,3	7 694
109	Maledivy	0,661	76,8	5,8	12,4	5 276
110	Mongolsko	0,653	68,5	8,3	14,1	3 391
112	Filipíny	0,644	68,7	8,9	11,9	3 478
114	Palestina	0,641	72,8	8,0	12,7	2 656
115	Uzbekistán	0,641	68,3	10,0	11,4	2 967
119	Sýrie	0,632	75,9	5,7	11,3	4 243
124	Indonésie	0,617	69,4	5,8	13,2	3 716
126	Kyrgyzstán	0,615	67,7	9,3	12,5	2 036
127	Tádžikistán	0,607	67,5	9,8	11,4	1 937
128	Vietnam	0,593	75,2	5,5	10,4	2 805
132	Irák	0,573	69,0	5,6	9,8	3 177
134	Indie	0,547	65,4	4,4	10,3	3 468
138	Laos	0,524	67,5	4,6	9,2	2 242
139	Kambodža	0,523	63,1	5,8	9,8	1 848
141	Bhútán	0,522	67,2	2,3	11,0	5 293

NÍZKÁ ÚROVEŇ LIDSKÉHO ROZVOJE

145	Pákistán	0,504	65,4	4,9	6,9	2 550
146	Bangladéš	0,500	68,9	4,8	8,1	1 529
147	Východní Timor	0,495	62,5	2,8	11,2	3 005
149	Myanmar	0,483	65,2	4,0	9,2	1 535
154	Jemen	0,462	65,5	2,5	8,6	2 213
157	Nepál	0,458	68,8	3,2	8,8	1 160
172	Afghánistán	0,398	48,7	3,3	9,1	1 416

Zdroj: Human Development Report 2011

Příloha č. 2: Mapa Asie – rozdělení do regionů

Zdroj: Světadily (2008)

Příloha č. 3: Mapa Afghánistánu

Zdroj: European Commission (2010)

Příloha č. 4: Mapa Nepálu

Zdroj: European Commission (2010)

Příloha č. 5: Mapa Jemenu

Zdroj: European Commission (2010)

Příloha č. 6: Fotografie projektů pro místní rozvoj a obživu v Afghánistánu v rámci programu rozvoje venkovských komunit (NSP)

Školka pro pistáciovníky v Abhoraku

Podpora nových zdrojů obživy pro místní farmáře

Volby do komunitních vesnických rad v rámci projektu NSP

Stavba ochranné hráze v rámci projektů NSP

Zasedání komunitní rady v rámci NSP

Práce na projektu NSP

Zdroj: Člověk v tísni (2006)

Příloha č. 7: Fotografie stavby školy v Nepálu v rámci projektu UK Scouts ve spolupráci s Akčním programem Společenství pro Nepál

Zapojení dobrovolníků z UK Scouts

Průběh stavby školy

Tábor dobrovolníků z UK Scouts

Hotová stavba školy

Zdroj: Project Nepal (2010)